

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

**”Se käynnisty se ajattelemisen prosessi, et mitä
mä haluan tehdä ja mikä on se vaihtoehto.”**

Maahanmuuttajataustaisten nuorten kokemuksia Nuorten Taide-
työpajan vaikutuksesta kotoutumiseen

Hanna Mankonen

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön ko. (210 op)

11/ 2015

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Hanna Mankonen	Sivumäärä 54 ja 5 liitesivua
Työn nimi ”Se käynnistyy se ajattamisen prosessi, et mitä mä haluan tehdä ja mikä on se vaihtoehto.” - Maahanmuuttajataustaisten nuorten kokemuksia Nuorten Taidetyöpajan vaikutuksesta kotoutumiseen	
Ohjaava(t) opettaja(t) Marjo Kolehmainen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Nuorten Taidetyöpaja/ Tanja Drabczyk	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön aiheena on työpajatoiminta kotoutumisen tukena ja edistäjänä. Opinnäytetyön tilaajana toimi Jyväskylän sivistyspalveluiden alalla toimiva Nuorten Taidetyöpaja. Taidetyöpajan tehtävänä on tarjota työelämälähtöistä kokemusta Jyväskyläläisille nuorille erilaisten työpajojen muodossa ja sitä kautta parantaa nuorten mahdollisuuksia sekä ohjata heitä työelämään.</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten pajajaksolle aiemmin osallistuneet maahanmuuttajataustaiset nuoret kokivat pajajakson osana kotoutumistaan. Kehittämisorientoituneen opinnäytetyön tavoitteena oli nykyisen toiminnan tarkastelun lisäksi pitää katse tulevaisuudessa, eli huomioida kehittämisen paikkoja sekä ideoita toiminnan kehittämiseksi.</p> <p>Tutkimukseen osallistui viisi (5) aiemmin pajajaksolle osallistunutta maahanmuuttajataustaista nuorta sekä osa pajaohjaajista. Tutkimusmenetelmä oli laadullinen ja se toteutettiin haastatteluiden ja kyselyn muodossa. Tutkimuskysymyksenä toimi: Miten Nuorten Taidetyöpajan toiminta tukee maahanmuuttajataustaisen nuorten kotoutumista ja kuinka toimintaa voisi kehittää vaikuttavammaksi?</p> <p>Tulosten perusteella on nähtävissä, että Taidetyöpajan toiminta on jo sellaisenaan vaikuttavaa maahanmuuttajataustaisten nuorten kotoutumisen kannalta. Vaikuttavuus nähtiin erityisesti kielitaidon ja sosiaalisten taitojen kehittämisessä sekä jatkopolkujen selvittämisessä. Suomalaisessa ympäristössä ja työpajayhteisön osana oleminen lisäsi myös osallisuuden tunnetta, jonka kautta nuoret kokivat vahvemmin olevansa osa ympäröivää yhteiskuntaa. Lisäksi mielekäs tekeminen sekä säännöllinen päivärhythmi lisäsi nuorten viihtyvyyttä ja toi sisältöä päiviin. Vähiten pajajaksolla oli nuorten kokemusten mukaan vaikutusta pysyvien sosiaalisten suhteiden muodostamisessa sekä identiteetin vahvistamisessa.</p> <p>Kohdennettujen kehittämistoimien sekä kotoutumisnäkökulman vahvemman huomioonoton myötä toiminnan vaikutusta olisi mahdollista kasvattaa. Vaikuttavuudelle oleellista on pajaohjaajien systemaattinen kotoutumisnäkökulman huomiointi päivittäisessä toiminnassa, mikä taas vaatii ohjaajilta ymmärrystä kotoutumiseen liittyvistä tarpeista sekä osa-alueista. Opinnäytetyö selvittää, että pajaohjaajat ovat halukkaita kehittämään monikulttuurista toimintaa, mutta kaipaavat tähän lisää tietoa ja taitoa. Toiminnan kehittämiseksi työpajalle olisi hyvä perustaa työryhmä, joka veisi monikulttuurista toimintaa eteenpäin koko työyhteisön voimavaraksi.</p> <p>Lisääntyvän maahanmuuton myötä maahanmuuttajien määrä myös työpajoilla mahdollisesti kasvaa, jolloin kotoutumisnäkökulman huomioonoton tärkeys korostuu. Opinnäytetyötä ja sen tuloksia voidaan hyödyntää päivittäisessä pajatoiminnassa ja pajojen sisältöjen suunnittelussa, kun pajajaksolle osallistuu maahanmuuttajataustainen nuori. Se antaa tietoa siitä, miten hyödylliseksi nuoret kokivat nykyisen toiminnan sekä ideoita vaikutuksen tehostamiseksi. Lisäksi laajemmin opinnäytetyöstä voivat hyötyä muut maahanmuuttajien kanssa työtä tekevät tahot.</p>	
Asiasanat maahanmuuttajat, kotoutuminen, työpajat, monikulttuurisuus	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Degree Programme in Civic Activities and Youth Work

ABSTRACT

Author Hanna Mankonen	Number of Pages 60
Title "It started the thinking process, like what I want to do and what are my options." -Young immigrants' experiences of Youth Art Workshop effectiveness in integration	
Supervisor(s) Marjo Kolehmainen	
Subscriber and/or Mentor Youth Art Workshop/ Tanja Drabczyk	
Abstract <p>The subject of this thesis is the effectiveness of the workshop in supporting and promoting integration. The subscriber of this thesis was Youth Art Workshop which is part of the services offered by the city of Jyväskylä. The task of Youth Art Workshop is to provide work oriented experiences for young people in the form of various workshops. The aim is to improve young peoples' opportunities and guide them to the working life.</p> <p>The purpose of this thesis was to investigate how young people with an immigrant background experienced the workshop as a part of their integration. The aim of this development-oriented thesis was not only to examine the current action, but also keep an eye in the future and take into account possible issues which needs development and ideas for it.</p> <p>This research involved five (5) young people with an immigrant background who participated in the workshop earlier, as well as the instructors from the workshop. The research method was qualitative and it was carried out by interviews and questionnaires. The research question was: How the action of Youth Art Workshop supports young immigrants' integration and how it could be developed to be more effective?</p> <p>The results show that the action of Youth Art Workshop is effective for integration already as it is. It was especially effective for developing language and social skills, as well as for clarifying further paths. Being in a Finnish environment and as a part of the workshop community increased the feeling of participation, which also made these young people feel more part of the surrounding society. In addition, a meaningful activity and regular daily rhythm increased young peoples' satisfaction and brought content for their days. According to the young peoples' experience, the workshop period had least effect on forming permanent relations or strengthening identity.</p> <p>Targeted development activities and stronger integration perspective could increase the impact of the action. Workshop instructors' systematical consideration of integration perspective in daily actions is essential for the effectiveness, which requires understanding about the needs of integration. This thesis show that the workshop instructors are willing to develop multicultural activities, but they need more knowledge and skills to achieve that. To develop action a task group could be formed, which would lead the multicultural activities further as a resource for the whole workshop community.</p> <p>With increasing immigration, the number of immigrants in the workshop may also increase, which emphasises the importance of integration perspective. This thesis and its results can be used in a daily workshop action. It can also be used with planning the content of the workshops when the workshop is participated by young immigrants. It gives information about how useful it was for the youth to experience current action, as well as ideas to enhance the effect. In addition, this thesis can be beneficial for other service providers who work with immigrants.</p>	
Keywords immigrants, integration, workshops, multiculturalism	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 OPINNÄYTETYÖN PROSESSI	7
2.1 Tavoite, tarkoitus ja tutkimuskysymys	7
2.2 Tutkimusmenetelmät ja toteutus	8
3 TYÖPAJATOIMINTA	10
3.1 Työpajatoiminta Suomessa	10
3.2 Opinnäytetyön tilaaja- Nuorten Taidetyöpaja	12
3.3 Työpajojen vaikuttavuuden arviointi	14
4 MAAHANMUUTTAJAT SUOMESSA	16
5 KOTOUTUMISEN MONIMUOTOISUUS	18
5.1 Monikulttuurinen yhteiskunta	18
5.2 Kotouttaminen	20
5.3 Kotoutumisen osa-alueet	21
5.4 Kotoutumisen haasteet ja akkulturaatio	23
6 NUORTEN TAIDETYÖPAJA KOTOUTUMISEN TUKENA	26
6.1 Nuorten kokemukset Suomeen muutosta ja kotoutumisesta	26
6.2 Pajajakson vaikutukset kotoutumiseen	29
6.3 Nuorten ajatuksia toiminnan kehittämiseksi	35
6.4 Ohjaajien näkemyksiä monikulttuurisesta toiminnasta ja sen kehittämisestä	37
7 POHDINTA	40
7.1 Johtopäätökset ja kehittämissuhteet	41
7.2 Tulosten luotettavuus ja yleistettävyyys	46
7.3 Tulosten hyödynnettävyys ja jatkotutkimusehdotukset	47
8 ARVIOINTI	49
LÄHTEET	51
LIITTEET	55

1 JOHDANTO

Monikulttuurisuus, maahanmuuttajat sekä erityisesti maahan tulevat pakolaiset ovat alati kasvava aihe, jota voidaan niin kansalaisten kesken kuin politiikassakin valtavasti. Tällä hetkellä eletään erityisen hektistä aikaa, kun pakolaiskriisi on suurimmillaan sitten toisen maailmansodan. Kymmenet miljoonat pakolaiset ovat joutuneet pakenemaan kotimaastaan sodan, vainon tai muiden konfliktien takia. Suuria määriä löytää tiensä myös Suomeen. (Sisäministeriö 2015.)

Maahanmuutto, oli kyse sitten pakolaisista tai muista maahanmuuttajista, tuo haasteita vastaanottavalle yhteiskunnalle ja sen palveluille sekä itse maahanmuuttajalle. Vastaanottavalla yhteiskunnalla on vastuu maahanmuuttajien kotouttamisesta ja palveluita kehitettäessä tulee huomioida erilaiset kulttuurit, tavat sekä tasa-arvoiset mahdollisuudet. Maahanmuuttajalla taas on velvollisuus kotoutua, omaksua uuden yhteiskunnan tapoja ja kulttuuria sekä tulla tasapainoiseksi yhteiskunnan kansalaiseksi. Haasteiden lisäksi maahanmuutto luo uusia mahdollisuuksia, sillä monikulttuurisuus luo avarakatseisuutta, rikastaa suomalaista kulttuuria sekä tuo uutta taitoa ja näkemystä.

Maahanmuuton kannattajia on puolesta sekä vastaan. Tarve maahanmuuttajien kotoutumisen tukemiselle tulee jatkumaan ja mitä luultavammin myös kasvamaan. Osa maahanmuuttajista kamppailee kielen, tapojen ja kulttuurin omaksumisen rinnalla myös työttömyyden kanssa. Nuoret maahanmuuttajat käyvät läpi samanlaisia haasteita elämässään kuin suomalaiset nuoret, joilla voi olla vaikutusta työllistymiseen. Näiden lisäksi oman haasteensa tuo kotoutumiseen liittyvät seikat. Nuoret maahanmuuttajat ovat helposti väliinputoajia, sillä he eivät kuulu enää perusopetuksen piiriin eikä työkokemus vielä välttämättä riitä töiden saantiin.

Opinnäytetyön tilaaja, Nuorten Taidetyöpaja, on minulle tuttu jo vuosien takaa ennen opintojani, jolloin olen päässyt näkemään toimintaa niin pajalaisen kuin ohjaajan roolissa. Ollessani vuosi sitten kesällä opintoihin liittyvässä harjoittelussa Taidetyöpajalla syntyi ajatus opinnäytetyöstä monikulttuuriseen toimintaan liittyen. Nuorten Taidetyöpaja on osa Jyväskylän kaupungin sivistyspalveluita, joka tarjoaa jyväskyläläisille

nuorille työelämälähtöistä kokemusta erilaisten työpajojen muodossa. Taidetyöpajan antaman kokemuksen avulla moni nuori on löytänyt elämälleen suunnan sekä uutta intoa ja vahvuutta viedä elämää eteenpäin. Jos Nuorten Taidetyöpaja voi auttaa suomalaisia nuoria saamaan elämästään kiinni ja löytämään sen oman suunnan, niin voisiko se vastata myös maahanmuuttajataustaisten nuorten tarpeisiin haastavan ja pitkän kotoutumisprosessin aikana?

Nuorten Taidetyöpajalle on viiden vuoden sisällä osallistunut kymmeniä maahanmuuttajataustaisia nuoria. Pajajakson vaikutusta kotoutumiseen ei ole kuitenkaan koskaan selvitetty eikä maahanmuuttajataustaisia nuoria tai kotoutumisenäkökulmaa ole perustoiminnassa painotettu. Taidetyöpaja kehittää toimintaansa jatkuvasti esimerkiksi erilaisten hankkeiden kautta. Lisääntyvän maahanmuuton vuoksi yksi kehittämisen kohde on monikulttuurisuus sekä maahanmuuttajataustaiset nuoret. Ennen kuin voidaan kehittää, on kuitenkin otettava selvää millaista vaikutusta nykyisellä toiminnalla on ollut ja millaisia kehittämisen paikkoja on havaittu.

Opinnäytetyössä selvitin, miten pajajaksolle aiemmin osallistuneet maahanmuuttajataustaiset nuoret ovat kokeneet työpajan osana heidän Suomeen kotoutumistaan. Pajajakson vaikutusta kotoutumiseen käsitelin kotoutumiselle asetettujen osaluokkien kautta. Työn tarkoituksena oli saada näyttöä toiminnan vaikuttavuudelle sekä ideoita toiminnan kehittämiseksi maahanmuuttajataustaisten nuorten ja kotoutumiseen liittyvien tarpeiden kannalta. Tutkimuksen kohdejoukkona pääasiassa olivat aiemmin pajajaksolle osallistuneet maahanmuuttajataustaiset nuoret. Lisäksi tutkimukseen otettiin mukaan myös pajaohjaajat. Teoreettisessa viitekehysessä käsittelem työpajatoimintaa ja maahanmuuttajia Suomessa sekä kotoutumista sen monimuotoisuudessa.

Tulosten perusteella nähtävissä on, että Nuorten Taidetyöpajan toiminta on jo sellaisenaan vaikuttavaa ja hyödyllistä myös maahanmuuttajataustaisten nuorten kannalta. Kotoutumisenäkökulman vahvemman huomioimisen myötä toiminnan vaikuttavuutta on kuitenkin mahdollista kasvattaa.

2 OPINNÄYTETYÖN PROSESSI

Opinnäytetyön aihe syntyi oman kiinnostukseni sekä Nuorten Taidetyöpajan esittämän tarpeen kautta. Opinnäytetyössäni selvitin Nuorten Taidetyöpajan mahdollisuutta kotoutumisen tukijana. Tutkimus oli kaksiosainen, toinen osa käsitteli nuorten ja toinen ohjaajien näkökulmaa aiheesta. Työn tilaajalle on merkityksellistä kuulla sekä nuorten että ohjaajien kokemuksia, arvioita ja mielipiteitä. Näin tulosten pohjalta pystytään arvioimaan tilanne kokonaisvaltaisesti ja kehittämistoimissa pystytään huomiomaan molemmista suunnista tulleita näkökulmia, tarpeita ja ideoita.

2.1 Tavoite, tarkoitus ja tutkimuskysymys

Opinnäytetyön tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miten Nuorten Taidetyöpaja oli nykyisellä toiminnallaan vastannut maahanmuuttajataustaisten nuorten kotoutumiseen liittyviin tarpeisiin. Kehittämisorientoituneen opinnäytetyön tavoitteena oli nykyisen toiminnan tarkastelun lisäksi pitää katse myös tulevaisuudessa eli huomioida mahdollisia kehittämisen paikkoja sekä ideoita niiden kehittämiseksi. Nuoria koskevalla osalla tutkimuksesta tavoitteenani oli saada tietoa siitä, millaisia tarpeita nuorilla maahanmuuttajilla on sekä millaisia haasteita he voivat kohdata pyrkiessään kotoutumaan Suomeen. Tutkimuksen pääosassa oli nuorten kokemukset pajajaksosta sekä sen vaikutukset kotoutumiseen. Pajaohjaajia koskevalla osalla tutkimuksesta tavoitteenani oli saada tietoa siitä, millaisia kokemuksia ja näkemyksiä pajaohjaajilla on maahanmuuttajataustaisten nuorten ohjaamisesta sekä toiminnan vaikutuksesta kotoutumiseen. Lisäksi tarkoituksena oli selvittää, millaisia näkemyksiä heillä on monikulttuurisesta toiminnasta ja sen kehittämisestä. Tutkimuksella saavutettujen tulosten avulla oli tarkoituksena saada tietoa toiminnan vaikuttavuudesta sekä kehitysideoita tulevaisuuden varalle. Yhdessä tutkimuksien molempien osien kautta pyrin vastaamaan tutkimuksen pääkysymykseen:

Miten Nuorten Taidetyöpajan toiminta tukee maahanmuuttajataustaisen nuorten kotoutumista ja kuinka toimintaa voisi kehittää vaikuttavammaksi?

2.2 Tutkimusmenetelmät ja toteutus

Opinnäytetyöni tutkimusmetodi vastaa pääosin tapaustutkimusta, jossa tarkoituksena on tuottaa yksityiskohtaista ja intensiivistä tietoa pienestä joukosta tapauksia, jotka ovat suhteessa toisiinsa. Tapaustutkimuksessa tärkeää on tapauksen ymmärtäminen ja kokonaisvaltaisen käsityksen saavuttaminen. (Saarela-Kinnunen & Eskola 2015, 181.) Tässä tutkimuksessa tapausten kohdejoukkona ovat pajajaksolle osallistuneet maahanmuuttajataustaiset nuoret ja heidän kokemuksensa. Lisäksi tutkimukseen osallistuivat pajaohjaajat.

Toteutin tutkimuksen laadullisin eli kvalitatiivisin menetelmin, sillä kokonaisvaltaisen näkemyksen saavuttamiseksi on tutkimuksella kerätyn aineiston laatu tärkeämpää kuin sen määrä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 161). Kvalitatiivinen tutkimus on usein oikea ratkaisu myös silloin, kun halutaan saada tutkittavien oma ääni kuuluviin (Hakala 2015, 22). Tässä tutkimuksessa pääosassa ovat nuorten sekä ohjaajien omat kokemukset. Tavoitteenani oli antaa heille valta arvioida toimintaa omalta kannaltaan ja sitä kautta antaa mahdollisuus vaikuttaa toiminnan kehittämiseen.

Tutkimuksen nuoria koskevan osuuden toteutin yksilöhaastatteluina. Yksilöhaastattelussa käytin apuna teemoittelua. Teemahaastattelu muistuttaa luonteeltaan enemmän keskustelua, jota ohjataan eri teemoin vastaamaan tutkimuskysymykseen (Tuomi & Sarajärvi 2006, 77). Teemahaastattelun etu on siinä, että se luo luontevamman ilmapiirin haastattelulle ja myös haastateltavalle tarjoutuu paremmin mahdollisuus tuoda oma ääni esille ja painottaa hänelle tärkeitä asioita. Haittapuolena on se, että keskustelu saattaa lähteä poikkeamaan aiheesta. Haastattelijalla on vastuu pitää aihe tutkimukselle oleellisena.

Teemahaastattelurungon (Liite 1.) luomista varten tutustuin aikaisempiin tutkimuksiin ja teoriapohjaan aiheesta saadakseni koottua teemat ja tarkentavat kysymykset, joiden avulla tulokset vastaisivat tutkimuskysymykseen. Ja koska tutkimuksella oli tavoitteena selvittää, miten nuorten kotoutuminen oli saanut tukea pajan myötä, käytin luvussa 5.3 esiteltäjä kotoutumisen osa-alueita haastattelun teemoina.

Haastattelin viittä (5) eri aikoina pajajaksolle osallistunutta maahanmuuttajataustaista nuorta. Pajajaksolle on osallistunut noin 30 maahanmuuttajataustaista nuorta aikavälillä 2010–2015. Tavoitin heistä puhelimitse seitsemän, joista kuusi suostui mielellään, osa jopa hyvin innoissaan haastatteluun. Yksi kuudesta jäi kuitenkin työn edessä pois, sillä emme saaneet aikatauluja sopimaan yhteen. Haastattelut nuorten kanssa toteutin Nuorten Taidetyöpajan tiloissa, yhtä lukuun ottamatta. Yksi nuorista oli muuttanut pois paikkakunnalta, joten hänet haastattelin Skypea välityksellä. Kolme haastatteluista käytiin suomeksi, yksi englanniksi ja yksi osittain suomeksi ja osittain englanniksi. Haastattelut kestivät 40 minuutista 1 ½ tuntiin. Nauhoitin haastattelut, johon kysyin luvan haastateltavilta jo ennen haastattelua. Tämä nopeutti itse haastattelua, sillä aikaa ei mennyt vastausten ylöskirjaamiseen. Aineiston analysoinnin helpottamiseksi litteroin haastattelut. Litteroinnilla tarkoitetaan haastattelun tarkkaa purkamista luettavaan muotoon.

Ohjaajia koskevan osuuden tutkimuksesta toteutin sähköisen kyselyn avulla. Kyselytutkimuksen etuna pidetään sen tehokkuutta. Tehokkuus näkyy muun muassa siinä, että pienemmällä ajan käytöllä voidaan saavuttaa suurempi joukko ja kysyä useita asioita. (Hirsjärvi, ym. 2007, 195.) Kyselytutkimuksella on kuitenkin myös heikkouksia, sillä siinä ei päästä oikeaan kontaktiin tutkittavien kanssa. Tämän vuoksi ei voida olla varmoja, kuinka huolellisesti kyselyyn on vastattu ja onko kysymykset ymmärretty oikein. On myös mahdollista, että jotkut jättävät vastaamatta kyselyyn. Tämän vuoksi on tärkeää, että kyselyn aihe ja tarkoitus on perusteltu ja, että se nähdään tärkeänä. Huomiota tulee kiinnittää myös kysymysten muotoiluun ja koko kyselyn laatimiseen. (mt., 195, 198.)

Halusin toteuttaa myös kyselyn kvalitatiivisesti, joten käytin kyselyssä lähinnä avoimia kysymyksiä. Avoimet kysymykset osoittavat myös paremmin vastaajan tietämyksen aiheesta sekä hänen oikean mielipiteensä, sillä se ei pakota heitä vastaamaan tiettyjen vaihtoehtojen mukaisesti. Avoimien vastausten vuoksi aineisto voi olla hyvin kirjavaa, joten sitä voi olla kuitenkin hankala käsitellä. (mt., 198, 201.) Toteutin kyselyn (Liite 2.) Webropol nimisen kyselytyökalun avulla. Pyysin jokaista 17 Nuorten Taidetyöpajalla pajaohjaajana toimivaa henkilöä vastaamaan kyselyyn sähköpostitse, johon mukaan laitoin saatekirjeen (Liite 3.) sekä linkin kyselyyn. Muutamasta muistutuksesta huolimatta kyselyyn vastasi lopulta vain 10 ohjaajaa.

3 TYÖPAJATOIMINTA

Opinnäytetyön sijoituessa työpajaan esittelen tässä luvussa työpajatoimintaa Suomessa ja sen tarkoitusta lyhyesti. Toiseksi esittelen opinnäytetyön tilaajaorganisaation, Nuorten Taidetyöpajan, toimintaa, menetelmiä sekä tavoitteita. Lopuksi tarkastelen, miten työpajojen toiminnan vaikuttavuutta tutkitaan ja arvioidaan.

3.1 Työpajatoiminta Suomessa

Työpajatoiminta on yksi välityömarkkinoiden keinoista tarjota työskentelymahdollisuuksia henkilöille, joilla on vaikeuksia sijoittua työhön avoimille markkinoille. Välityömarkkinatoimenpiteiden tavoitteena on tarjota työhön sijoittumista edistäviä sekä työssä selviytymistä tukevia palveluita. Toimenpiteiden tavoitteena on edistää avoimille työmarkkinoille pääsyä parantamalla henkilön ammattitaitoa, osaamista sekä työmarkkina-asemaa. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2011.)

Suomessa työpajatoiminnalla työllistymistä tukevana menetelmänä ei ole pitkää historiaa takana. Alun perin työpajatoiminta on lähtöisin Saksasta, Englannista sekä Tanskasta. Suomeen toiminta kantautui 1980-luvun puolivälissä eli vasta noin 30 vuotta sitten. (Suomen Kuntaliitto 1996, 7.) Aluksi työpajatoiminnan kohderyhmänä olivat ainoastaan syrjäytymisvaarassa olevat kouluttamattomat ja työttömät nuoret, mutta 1990-luvun laman seurauksena pajatoiminta ja sen kohderyhmä laajeni koko työikäiseen väestöön. Työttömyyden lisääntyminen aiheutti myös tarpeen uusien työpajojen perustamiselle ja pian niitä oli lähes joka kunnassa. Tämän myötä toiminta vakiintui ja alkoi löytämään omaa paikkaansa palveluiden piirissä. Tänä päivänä työpajojen asiakaskunta koostuu pääasiassa nuorista ja aikuisista, joilta puuttuu ammatillinen koulutus ja/tai työkokemus. Lisäksi työpajatoiminta on tarkoitettu myös niille, jotka ovat työ- ja toimintakyvyltään heikentyneitä työnhakijoita, päihde- ja mielen-terveyskuntoutujia, pitkäaikaistyöttömiä sekä osatyökykyisiä. Lisääntyvissä määrin

työpajoille hakeutuu myös työmarkkinoille pääsemisessä tukea tarvitsevia maahanmuuttajia. (Valtakunnallinen Työpajayhdistys 2015a.)

Aina, jo ensimmäistä työpajaa perustettaessa, päällimmäisenä kohderyhmänä ovat olleet nuoret. Työpajatoiminnalla pyrittiin luomaan uudenlaista mallia nuorten aktivoimiseksi ja työllistämiseksi. Tänä päivänä työpajatoiminta on osa nuorisotakuuta ja siitä säädetään myös nuorisolaissa osana nuorten sosiaalista vahvistamista. (Valtakunnallinen työpajayhdistys 2015c.) Työpajojen avulla pyritään vaikuttamaan yksilön työmarkkina- ja koulutusaseman parantamiseen työnteen ja siihen liittyvän valmennuksen avulla. Työpajoilla painotetaan tekemällä oppimiseen ja valmennukseen sisältyy arjenhallinnan harjoittelun lisäksi työtaitojen opettelua. Työpajat nähdään myös vaihtoehtoisena väylänä koulutukselle, mikäli edellytykset koulunkäynnille ovat jostain syystä estyneet. Työpajojen tarjoamat palvelut vaihtelevat paikoittain suuresti paikallisten tarpeiden mukaan. Perinteisiin aloihin kuuluu puu-, metalli-, tekstiili- ja auto- ja kuljetusala. Erityisesti nuorten suosiossa on kuvataide-, teatteri-, musiikki- ja videopajat. (Työpajatieto 2015a.)

Työpajoille hakeudutaan työ- ja elinkeinotoimiston, työvoimapalvelukeskuksen (TYP), kunnan sosiaalitoimen, oppilaitoksen tai jonkin muun tahon kautta (Työpajatieto 2015b). Työpajoille osallistuneita kutsutaan myös nimellä valmentautuja. Valmentautajat voivat olla työpajoilla työkokeilussa, työvoimakoulutuksessa, palkkatuetussa työssä, Kelan kuntoutuksessa, kuntouttavassa työtoiminnassa, oppisopimuskoulutuksessa, ammatillisten oppilaitosten opiskelijoina tai peruskoulujen oppilaina. (Valtakunnallinen Työpajayhdistys 2015c.)

Vuonna 2014 valtionavustuksella tuettua nuorten työpajatoimintaa toteutettiin 88 % kunnista Suomessa eli se kattaa lähes koko maan. Työpajojen ylläpitäjinä voi toimia kuntayhtymä, säätiö tai jokin muu toimija ja ne voivat kunnallisia tai seutukunnallisia. Kunnallinen työpaja voi kunnallishallinnossa sijoittua esimerkiksi nuorisotoimen, sosiaalitoimen, sivistystoimen, teknisen toimen, keskushallinnon tai työllisyyspalveluiden alalle. (Valtakunnallinen työpajayhdistys 2015b.)

3.2 Opinnäytetyön tilaaja- Nuorten Taidetyöpaja

Perustaminen ja kehitys

Vuonna 2000 Jyväskylässä syntyi ajatus uudenlaisen, hieman muista poikkeavan, työpajan perustamisesta. Tällöin nuorisotyöttömyys oli kasvussa ja tarve uusille keinoille auttaa nuoria oli kova. Ideoita tähän haettiin muilta työpajoilta ja eri alojen ammattilaiset toivat toimintaan mukaan omat taitonsa. Tämän myötä muodostui uusi työpaja nuoristotyöttömyyden ehkäisemiseksi ja taiteesta väline nuorten aktivoimiseksi. (Westman 2007, 9-10.) Nuorten Taidetyöpajan toiminta on kasvanut ja kehittynyt paljon vuosien saatossa. Alussa toimintaa ohjasi kolme (3) työntekijää ja pajalla oli 24 pajapaikkaa vuodessa. Tällä hetkellä työntekijöitä on 27 ja pajapaikkoja 300 vuodessa. Ison kehityksen Taidetyöpajan toimintaan toi vuonna 2010 EU:n rahoituksella aloitettu Voimalaitos- Nuorten taitopajat hanke, minkä myötä muodostuneet pajakokonaisuudet vakinaistettiin Taidetyöpajan toimintaan vuonna 2014. (Kautto & Lehtipää 2014, 8.)

Nykypäivänä Nuorten Taidetyöpaja toimii Jyväskylän kaupungin sivistyspalveluiden alaisuudessa ja tarjoaa työkokeilua, toimintaa ja ohjausta 17–29 -vuotiaille jyvaskyläläisille nuorille. Nuorten Taidetyöpajalla on tarjolla teemoiltaan ja kestoiltaan erilaisia pajajaksoja, jotka sisältävät muun muassa valokuvausta, liikuntaa, musiikkia, käden taitoja ja draamaharjoituksia. Pajajakson aikana keskitytään myös erilaisiin työelämä taitoihin ja elämänhallintaan liittyviin asioihin kuten ruoanlaittoon, sosiaalisiin taitoihin, päivärytmiin ja uravaihtoehtojen selvittämiseen. Tarjolla on erimittaisten pajajaksojen lisäksi etsivän nuorisotyön palveluita sekä yhdeksännen luokan perusopetusta oppipajalla. (Nuorten Taidetyöpaja 2015.)

Toiminnan tavoitteet

Nuorten Taidetyöpajan toiminnan tavoitteena on mielekkään tekemisen ja yksilöllisen valmennuksen avulla tukea nuorten työ- ja toimintakykyä sekä ohjata nuorta löytämään oma polkunsaa. Toiminnan avulla pyritään aktivoimaan ja innostamaan nuorta sekä vahvistamaan tätä niin, että hän saa paremman otteen elämästään. Yhteiskun-

nallisesta näkökulmasta katsottuna tavoitteena on parantaa nuorten mahdollisuuksia ja ohjata heitä kohti työelämää. (Kautto & Lehtipää 2014, 18.)

Taidetyöpajan toiminta on sekä ennaltaehkäisevää että kuntouttavaa ja korjaavaa. Osa pajalle hakeutuvista nuorista voi kaivata tukea vain sen oman jutun löytämiseen tai työkokemuksen kartuttamiseen, osa taas tarvitsee kokonaisvaltaisempaa tukea koko elämänhallintaan. Ennaltaehkäisevän toiminnan tarkoituksena on tarjota nuorille paikka tulevaisuuden suunnitelmien selkiyttämiseen ja oman vahvuuden löytämiseen ennen kuin varsinaisia ongelmia kerkeää syntyä. Kuntouttavan ja korjaavan toiminnan tarkoituksena puolestaan on katkaista haitallisia kehityskulkuja. (mt., 18-19.) Erilaisilla pajakokonaisuuksilla pyritään vastaamaan näihin erilaisiin tarpeisiin. Erityyppiset pajajaksot tarjoavat kestoiltaan, teemoiltaan, sisällöiltään ja painotuksiltaan erilaista toimintaa. Tämän myötä mahdollistuu nuorten erilaisten lähtökohtien, tavoitteiden sekä kiinnostuksen kohteiden huomioiminen. (mt., 28.)

Jokainen nuorista on yksilö, jolla on omat yksilölliset tarpeensa. Tämän vuoksi pajajaksolle ei voida asettaa yhtä ja samaa tavoitetta. Toiminnalle ja jokaiselle nuorelle luodaan yksilölliset tavoitteet nuoren tarpeiden mukaisesti pajajakson alussa. Näitä tavoitteita voivat olla esimerkiksi työkokemuksen saaminen, uravaihtoehtojen selkiyttäminen, sosiaalisten taitojen parantaminen tai yhteistyökykyjen kehittäminen. (mt., 13.)

Toiminnan arvot ja menetelmät

Jo alusta asti toimintaa ovat vieneet eteenpäin tietynlaiset arvot. Toiminnallisuus eli tekeminen, oppiminen ja uudet kokemukset aktivoivat nuoria eteenpäin elämässä. Toiminnalla on aina merkitys ja se on tavoitteellista päämäärään pyrkivää työtä. Toisena arvona on yhteisöllisyys, joka tuo merkityksen koko työlle. Yhteisöllisyys näkyy niin pajaryhmissä kuin koko talossa ja sen toimintatavoissa. Osana ryhmää nuoret oppivat sitoutumista, toisten huomioimista ja yhteisten sääntöjen noudattamista. Ryhmä toimii myös motivaattorina ja kannustimena. Kolmantena arvona on myönteinen ajattelu. Taidetyöpajalla uskotaan nuoriin ja siihen, että jokainen osaa ja on taitava. Tarkoituksena on keskittyä hyviin asioihin ja niiden vahvistamiseen, nuoren on-

gelmia ja tarpeita unohtamatta. Työn tarkoituksena on yhdessä nuoren kanssa etsiä näitä vahvuuksia ja suunnata katse tulevaisuuteen. (mt., 10.)

Nuorten Taidetyöpajalla taide toimii työvälineenä sen eri muodoissa, mutta sen tarkoituksena ei ole luoda nuorista taiteilijoita. Taide menetelmänä antaa mahdollisuuden luovuuteen sekä onnistumisen että epäonnistumisen tunteisiin, jotka kaikki ovat tärkeä osa elämää. (Westman 2007, 9-10.) Luovuus rohkaisee nuoria uusien ilmaisutapojen löytämiseen sekä oman mielikuvituksen käyttämiseen. Taide ja sen eri muodot toimivat siis luovuuden herättäjänä. Näitä luovissa menetelmissä käytettyjä taide- ja muotoja ovat esimerkiksi kuvallinen ilmaisu, valokuvaus ja videointi, musiikki, sirkus sekä kädentaidot. Lisäksi Taidetyöpajan toiminnassa käytetään erilaisia toiminnallisia menetelmiä. Näitä ovat muun muassa luonnossa toimiminen, seikkailukasvatus, liikkuminen, projektitoiminta sekä yrittäjyys- ja osallisuuskasvatus. (Kautto & Lehtipää 2014, 46–47.)

Taidetyöpajan menetelminä käytetään niin työvalmennusta kuin yksilövalmennusta. Työvalmennuksen tarkoituksena on työn ja toiminnan avulla edistää toimintakykyä sekä osaamista. Valmennuksessa annetaan ohjausta työelämätaitojen kehittämiseen sekä pyritään lisäämään nuoren itseluottamusta ja vastuunottoa. Työvalmentajat toimivat pajojen päivittäisen toiminnan ohjaajina. Valmennus tapahtuu pajatyöskentelyn rinnalla ja sitä toteutetaan eri pajoilla eri tavoin. (mt., 36.) Yksilövalmennus puolestaan vastaa nuoren kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemisesta. Valmennuksen tavoitteena on vahvistaa elämän ja arjen hallintaa sekä tulevaisuuden suunnittelutaitoja. Yksilövalmennusta toteutetaan yksilötapaamisin, mutta myös ryhmittäin. Jokaisella pajalla on oma yksilövalmentaja, jonka kanssa nuoret pääset keskustelemaan henkilökohtaisista asioista luottamuksellisesti. (mt., 42.)

3.3 Työpajojen vaikuttavuuden arviointi

Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa nuorten työpajatoiminnan sisällöllisestä kehittämisestä ja perusrahoituksesta, jolloin sen tehtäviin kuuluu myös seurata työpajojen toimintaa vuosittain valtakunnallisella kyselyllä. Kyselyllä kerätään tietoa työpajatoiminnan organisoitumisesta, toiminnan sisällöistä sekä kehittämisestä. Kyselyn tarkoi-

tuksena on saada valtakunnallista sekä alueellista tietoa pajoilla valmentautuvista nuorista sekä työpaja-ammattilaisista ja heidän työstään. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2015.)

Opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan työpajatoiminnasta tehdyt kustannus- ja vaikuttavuusanalyysit osoittavat, että toiminnalla on kannattavuutta. Tutkimusten perusteella ei ole kuitenkaan saatu kattavaa ja perusteltua näyttöä toiminnan vaikuttavuudesta. Yleisesti vaikuttavuutta pyritään mittaamaan sillä, kuinka suuri osuus nuorista sijoittuu koulutukseen, työhön tai vastaavaan toimintaan pajajakson aikana, puolen vuoden tai vuoden päästä pajajaksosta. Työpajan vaikutukset voidaan jakaa välittömiin, välillisiin sekä viimesijaisiin. Välittömiksi vaikutuksiksi lasketaan pajatoimintaa koskevan tietämyksen lisääntyminen, pajoille hakeutumisen tehostuminen sekä yhä suureneva osallistumisprosentti. Välilliset vaikutukset ovat tutkimusten mukaan osoittaneet vaikuttavimmiksi ja ilmenevät esimerkiksi nuorten elämänhallinnan parantumisena. Viimesijaista vaikuttavuutta on nuoren sijoittuminen koulutukseen tai työelämään. Näitä ovat myös syrjäytymisen vähentyminen, nuorisotyöttömyyden lasku sekä tutkinnon suorittaneiden määrän kasvu. Viimesijaisia vaikutuksia on kuitenkin hankalin arvioida ja siitä tiedetään toistaiseksi hyvin vähän. (Valtiontalouden tarkastusvirasto 2007, 82-84.)

Työpajatoimintaa on lisäksi tutkittu monesta eri näkökulmasta erilaisten opinnäytetöiden, projektien, hankeraporttien sekä tutkielmien kautta. Kotoutumisnäkökulmasta työpajatoimintaa ei ole kuitenkaan tutkittu paljoa. Kurvinen (2012) on tutkinut opinnäytetyössään maahanmuuttajanaisten kotoutumisen sekä työllistymisen tukemista Mikolon käsityöpajassa Mikkelissä. Kurvisen opinnäytetyö selvitti, millaista vaikutusta työpajajaksolla oli maahanmuuttajien työllistymisessä avoimille markkinoille. Opinnäytetyön tulokset osoittavat, että käsityöpaja oli monelle maahanmuuttajanaiselle ensimmäinen linkki suomalaiseen työelämään ja alku Suomeen kotoutumiselle. Lisäksi tuloksista tärkeäksi esille nousi sosiaalisten kontaktien luominen ja kielen oppiminen työympäristössä. Tutkimukseen oli osallistunut 30 maahanmuuttajanaista, joista tutkimuksen tekohetkellä työssä oli kuusi (6) vastaajista. (Kurvinen 2011.)

Lisäksi Rantapelkonen (2010) on tutkinut opinnäytetyössään työpajatoimintaa osana maahanmuuttajanuorten kotoutumista. Opinnäytetyön tulosten mukaan työpajatoi-

minnalle on maahanmuuttajien piirissä kysyntää ja nuoret kokivat työpajan tarpeelliseksi. Työpajan vaikutukset näkyivät lähinnä kielitaidon paranemisessa sekä tulevaisuuden suunnitelmien selkiyttämässä. Rantapelkosen mukaan työpajan vaikutavuutta kotoutumiseen oli kuitenkin hankala mitata sen subjektiivisuuden vuoksi. (Rantapelkonen 2010, 27, 29.)

4 MAAHANMUUTTAJAT SUOMESSA

Työpajojen lisäksi keskiössä tässä opinnäytetyössä ovat maahanmuuttajat. Tässä luvussa tarkastelen maahanmuuttoa Suomessa tilastojen kautta ja avaan maahanmuuttajiin liittyviä käsitteitä.

Suomessa maahanmuuttajien määrä on verrattain vähäinen muihin Euroopan länsimaihin verrattuna ja Suomi olikin pitkään lähinnä maastamuuttomaa. Maahanmuuttajien määrä on kuitenkin kasvanut 2000-luvulta lähtien ja vuoden 2010 jälkeen Suomeen on muuttanut vuosittain noin 30 000 henkeä. (Miettinen 2015b.) Vuonna 2014 Suomessa ulkomaankansalaisia oli 219 675 eli noin neljä (4) prosenttia koko Suomen väestöstä (Tilastokeskus 2015). Suomen kansalaisuuden vuonna 2014 saivat 8 499 henkeä (Maahanmuuttovirasto 2014).

Käsite maahanmuuttaja herättää herkästi negatiivisuutta ja heidät kaikki mielletään usein avuttomaksi suomalaista yhteiskuntaa kuormittavaksi ongelmalliseksi joukoksi. Kyntäjän (2011) tekemän haastattelututkimuksen mukaan myös useat maahanmuuttajat eivät halua käsitteeseen samaistua ja osa heistä kokee sen jopa loukkaavana. Usein asennoituminen maahanmuuttajiin määräytyy maahanmuuttajan työelämässä menestyvyyden sekä yhteiskunnallisen aseman mukaan. (Kyntäjä 2011.) Maahanmuuttaja käsitteen negatiivisuus juontaa juurensa ennakkoluuloista erilaisuutta kohtaan. Yksittäinen negatiivinen kokemus ulkomaalaisesta saattaa vaikuttaa asenteisiin kaikkia maahanmuuttajia kohtaan. (Ranta 2015.) Maahanmuuttajat eivät kuitenkaan ole yhtenäinen samoista lähtökohdista ponnistava joukko ihmisiä. Tämä käsite kattaa niin siirtolaiset, pakolaiset kuin paluumuuttajat. (Räty 2002, 11.)

Siirtolaisella tarkoitetaan maasta toiseen vapaaehtoisesti muuttanutta henkilöä. Näitä ovat esimerkiksi työn, opiskelun, perheen tai avioliiton perässä muuttaneet. (IOM 2015.) Paluumuuttaja on entinen suomalainen tai suomalaiset sukujuuret omaava takaisin juurilleen muuttanut henkilö. *Pakolaisella* tarkoitetaan kansainvälistä suojelua tarvitsevaa henkilöä, jolla on perusteltua aihetta pelätä vainotuksi tulemista kotimaassaan. Vainotuksi tuleminen voi johtua rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskuntaluokkaan kuulumisen tai poliittisen mielipiteen takia. Tämän määrittelyn lisäksi pakolaisiksi lasketaan henkilöt, jotka ovat joutuneet pakenemaan maastaan sotatilanteen, nälänhädän tai ympäristöongelmien vuoksi. Pakolaisia voi saapua Suomeen myös eri tavoin. *Turvapaikanhakijana* tullut henkilö hakee turvapaikkaa kohdemaastaan ja saa pakolaisstatuksen vasta saatuaan oleskeluluvan. *Kiintiöpakolaiset* taas ovat saaneet pakolaisstatuksen Yhdistyneiden kansakuntien pakolaisjärjestöltä UNHCR:ltä jo ennen kohdemaahan saapumista. (Räty 2002, 11, 16, 19.)

Viime vuosina nuorten aikuisten maahanmuuttajien osuus on selkeästi ollut kasvussa, millä on ollut vaikutusta koko Suomen väestön ikärakenteeseen. Erityisen paljon Suomessa on 25- 34- vuotiaita maahanmuuttajia suhteessa suomalaisiin. Varsinkin nuorista puhuttaessa voi maahanmuuttajan määrittely olla kuitenkin erilainen. Useasti mukaan lasketaan Suomeen muuttaneiden nuorten lisäksi Suomessa syntyneet nuoret, joilla joko toinen tai molemmat vanhemmista ovat ulkomaalaisia. Tälle käytetään myös nimitystä *toisen polven maahanmuuttajat*. (Miettinen 2015a.) Opinnäytetyöni kohdejoukkona ovat nuoret maahanmuuttajat, joista käytän tässä työssä nimitystä *maahanmuuttajataustainen nuori*. Termin määrittely on hankalaa ja luo erimielisyyksiä. Mielestäni tämä termi kattaa niin Suomessa syntyneet kuin tänne myöhemmin muuttaneet, jolloin se soveltuu tarkoitukseeni parhaiten.

Suomeen muuttaa eniten ihmisiä Virosta sekä Venäjältä. Vuonna 2014 Suomessa ulkomaan kansalaisista 22 prosenttia oli virolaisia ja 13,9 prosenttia venäläisiä. Ruotsista, Kiinasta, Somaliasta, Thaimaasta sekä Irakista muuttaa myös paljon väkeä Suomeen. (Tilastokeskus 2015.) Syitä maahanmuutolle on erilaisia. Eniten Suomeen muutetaan EU:n sisältä vapaan liikkuvuuden vuoksi työn, opiskelun, avioliiton tai muiden perhesiteiden perässä. Ylipäättänsä muutot töiden, opiskelun ja perhesiteiden vuoksi ovat suurimpia syitä muuttoon myös Euroopan unionin ulkopuolelta. Vuonna 2013 humanitäärinen eli pakolais perusteinen muutto kattoi vain kahdeksan (8) pro-

senttia koko maahanmuutosta. (Miettinen & Säävälä 2015.) Tällä hetkellä pakolaistilanne on kuitenkin toinen. Esimerkiksi viime vuonna turvapaikanhakijoita hakeutui Suomeen noin 3 651 henkeä, kun taas tänä vuonna arvellaan luvun kasvavan jopa 30 000 turvapaikanhakijaan. (Sisäministeriö 2015.)

5 KOTOUTUMISEN MONIMUOTOISUUS

Maahanmuuttajat tullessaan muokkaavat yhteiskuntaa ja myös sen kansalaisten tulee sopeutua näihin muutoksiin. Tässä luvussa pohdin, mitä tarkoittaa monikulttuurinen yhteiskunta, mitkä ovat sen haasteet ja mahdollisuudet. Maahanmuuttajat ja heidän mukanaan tuoma monikulttuurisuus tuovat yhteiskunnalle haasteita, joihin yhteiskunnalla on velvollisuus vastata. Tähän velvollisuuteen vastataan muun muassa maahanmuuttajien kotouttamisella, josta luku 4.2 kertoo. Kotoutuminen ei ole kuitenkaan yksinkertainen prosessi, joten avaan sen monimuotoisuutta lisää luvussa 4.3. sekä haasteita luvussa 4.4.

5.1 Monikulttuurinen yhteiskunta

Monikulttuurisuuden ja monikulttuurisen yhteiskunnan käsitteiden taustalla on ymmärrettävä kulttuuri-käsite. Tavallisimmin *kulttuuri* yhdistetään korkeakulttuurillisiin tuotteisiin kuten kirjoihin, maalauksiin ja sävellyksiin. Nämä tuotteet kuvastavat kansallista kulttuuria, mutta eivät selitä koko termiä. Laajemmin kulttuurilla tarkoitetaan yhteisössä omaksuttua elämäntapaa ja siihen liitetään myös ihmisen tapa hahmottaa maailmaa sekä sen mielekkääksi kokemista. (Hautaniemi 2001, 13-14.) Kulttuuria voidaan kutsua opituksi tavaksi tulkita maailmaa, sillä kulttuuriin ei synnytä vaan se saadaan kasvatuksen kautta. Se on eräänlainen käyttäymismalli, joka koostuu asioista, joita ihmiset ja kansat ovat oppineet tekemään, arvostamaan ja uskomaan historiansa aikana. On kuitenkin syytä huomioida, että jokainen meistä on yksilö eikä yhtä kulttuurin ja saman kulttuuritaustan omaavien ihmisten kanssa. Erilaiset elämäkokemukset ja ympäristö muokkaavat yksilöiden maailmankuvaa ja kulttuuria. Yksilöllistä on myös se, miten tiettyyn kulttuuriryhmään kuulumisen koetaan ja mitä se yksilöl-

le merkitsee. Kulttuuri edustaa perinteitä ja pysyvyyttä, samanaikaisesti se on myös jatkuvassa muutoksessa. Ihmisten ja kulttuurien välinen kanssakäynti muovaa kulttuuria ja lisää sen moninaisuutta. (Räty 2002, 42-44.)

Kulttuurin rinnalla käytetään usein termiä *etnisyys*, joka taas viittaa pysyvämpään osaan ihmisen identiteetistä. Etnisyydellä on kaksi ulottuvutta; objektiivinen ja subjektiivinen. Objektiivisella ulottuvuudella kuvataan näkyviä piirteitä, esimerkiksi biologiset tekijät, kuten ihonväri ja muut fyysiset piirteet, kieli ja yhteinen alkuperä. Subjektiivisen määritelmän mukaan etnisyys tarkoittaa yksilön samaistumista tiettyyn ryhmään. Monikulttuurisessa ympäristössä etnisyyden merkitys voi korostua ja oman etnisyyden määrittely hankaloitua. Etenkin Suomessa syntyneen ulkomaalaistaustaisen voi olla hankala määrittellä sekä omaa kulttuuriaan että etnistä identiteettiään. (Hautaniemi 2001, 16-17.)

Monikulttuurisuus viittaa kulttuurien moninaisuuteen. Monikulttuurisilla ihmisillä tarkoitetaan ihmisiä, jotka samanaikaisesti kuuluvat useampaan kulttuuriseen kokonaisuuteen. (Forsander 2001, 44.) *Monikulttuurillisella yhteiskunnalla* pyritään vastaamaan tähän kulttuurien monimuotoisuuteen. Rädyn (2002) mukaan monikulttuurinen yhteiskunta on yhteiskunta, jossa eri kulttuurit ja kulttuurien edustajat elävät tasa-arvossa keskenään. Vuorovaikutuksessa nämä yhteiskunnan jäsenet muodostavat toimivan ja kaikkia sen jäseniä kunnioittavan kokonaisuuden. Monikulttuurisuus viestii erilaisuudesta rikkautena ja arvostettavana, tasa-arvosta yksilöiden ja kulttuurien välillä sekä yhteisesti sovituista pelisäännöistä ja rajoista. Monikulttuurisuutta pidetään ideaalina mallina yhteiskunnassa, mutta se ei täysin toteudu yhdessäkään maassa. Se on tavoite, joka pidetään mielessä yhteiskunnan ja sen palveluiden kehittämisessä. (Räty 2002, 47.)

Monikulttuurisuus luo haasteita yhteiskunnalle. Yhteiskunnan rakenteissa ja palveluissa tulee miettiä, kuinka tukea sen jokaista jäsentä niin, että kaikilla olisi samat mahdollisuudet; miten jokainen voi käyttää omaa kieltään, miten huomioidaan erilaiset uskonnot, juhlapäivät ja tapahtumat sekä, miten huomioida erilaisia maailmankatsomuksia ja suhtautumistapoja. Monikulttuurisuuden näkökulmasta yhteiskunnan palveluja tulisi kehittää siitä lähtökohdasta, että niiden asiakaskunta on monikulttuu-

rista. Palveluita ja toimintaa järjestettäessä tulee huomioida eri äidinkielet, uskonnot sekä tavat ja niiden tulee edistää tasa-arvoa sekä ehkäistä konflikteja. (mt., 47-48.)

Monikulttuurisuudesta on myös hyötyä yhteiskunnalle ja se tuo uusia mahdollisuuksia. Maahanmuuttajat rikastavat suomalaista kulttuuria, sillä heillä on osaamista eri maiden kulttuureista sekä kielitaitoa. Rikastaminen tarkoittaa *kulttuurin globalisaatiota* eli globaalin kulttuurin sopeutumista paikalliseen kulttuuriin tehden siitä monipuolisemman. Arkielämässä näemme eri kulttuurien vaikutteita lähes joka puolella, esimerkiksi ravintoloissa, tuotteissa ja erilaisissa palveluissa. Suomalainen talouselämä hyötyy monikulttuurisuudesta, mutta se ei ole pelkästään taloudellinen rikkaus. Maahanmuuttajien ja monikulttuurisuuden myötä mahdollistuvat myös paremmat yhteydet eri puolille maailmaa ja myös suomalaisen on helpompi lähteä maailmalle, kun on jo Suomessa tottunut kansainväliseen vuorovaikutukseen. Maahanmuuttajat tuovat myös uutta työvoimaa Suomelle, joka Suomen ikärakenteen ja työvoimapulan kannalta on voimavara. (mt., 39-40.)

5.2 Kotouttaminen

Toimivassa ja hyvinvoivassa monikulttuurisessa yhteiskunnassa on kaikkien sen osapuolten tehtävä osansa. Maahanmuuttajan velvollisuus on kotoutua Suomeen ja yhteiskunnan ja sen kansalaisten velvollisuus on taas kotouttaa Suomeen pysyvästi muuttaneet.

Kotoutuminen tarkoittaa maahanmuuttajan yksilöllistä kehitystä tavoitteena osallistua ympäröivään yhteiskuntaan muun muassa sosiaalisesti, taloudellisesti sekä poliittisesti kuitenkin samalla omaa kieltä ja kulttuuria säilyttäen (Martikainen & Tiilikainen 2008, 19). Kotoutuminen on kaksisuuntainen maahanmuuttajan ja vastaanottavan yhteiskunnan yhteinen vuorovaikutuksellinen sopeutumisprosessi (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014b). *Kotouttaminen* vastaa tätä vastaanottavan yhteiskunnan osuutta kotoutumisen edistämiseksi. Lyhyesti sanottuna kotouttaminen tarkoittaa niitä toimenpiteitä ja palveluita, joiden avulla edistetään ja tuetaan monialaista kotoutumista esimerkiksi viranomais taholta (mt.). Kotouttamisesta säädetään myös laissa, jonka tavoitteena edistää maahanmuuttajien kotoutumista ja tasa-arvoa sekä mahdollisuutta

osallistua aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Lain mukaan maahanmuuttajalle tulee tarjota erilaisia palveluita ja toimenpiteitä, kuten kielenopetusta, tietoa yhteiskunnasta ja sen kulttuurista sekä työllistymis- ja koulutusmahdollisuuksista. Lain tarkoituksena on myös edistää tasa-arvoa sekä yhdenvertaisuutta ja sen kautta kaksisuuntaista kotoutumista. (Kotoutumislaki 30.12.2010/1386, 1§).

Kotoutumista edistäviä toimijoita on useita ja jokaisella taholla ovat omat tehtävänsä. Suomessa Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa ylimpänä kotouttamiseen liittyvien asioiden valmistelusta, kehittämisestä ja johtamisesta. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten (ELY-keskukset) vastuulla ovat alueelliset maahanmuutto- ja kotouttamisasiat eli kuntien tukeminen kotouttamishjelmien valmistelussa sekä toteutuksessa. Kuntien tehtävänä on vastata alueellaan maahanmuuttajien kotouttamisen kehittämisestä, suunnittelusta sekä seurannasta. Lisäksi maahanmuuttajien kotoutumista tukevat Työ- ja elinkeinotoimistot (TE-toimistot) työvoimapalveluiden ja erilaisen opetuksen järjestämisellä. Myös kansalaisjärjestöt tuottavat erilaisia palveluita kotoutumisen tukemiselle. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014a.)

Kotoutumislain mukaan työttömällä ja muuten kuin tilapäisesti toimeentulotukea saavalla maahanmuuttajalla on oikeus kotoutumissuunnitelmaan. Lisäksi suunnitelma voidaan tehdä myös opiskelevalle, työssä käyvälle tai kotona lapsia hoitavalle maahanmuuttajalle, jonka on alkukartoituksen perusteella arvioitu tarvitsevan sitä kotoutumisen edistämiseksi. Maahanmuuttajalla on oikeus kotoutumissuunnitelmaan enintään kolme vuotta Suomeen muutosta. (Kotoutumislaki 30.12.2010/1386, 12§.) Kotoutumissuunnitelman avulla pyritään tukemaan maahanmuuttajan pääsyä yhteiskunnan yhdenvertaiseksi jäseneksi muuton alkuvaiheessa. Suunnitelmaan sisältyvät palvelut ja toimenpiteet, jotka edistävät yksilön tarpeiden mukaista kotoutumista. Kotoutumissuunnitelman laatii yhteistyössä maahanmuuttajan kanssa kunta sekä työ- ja elinkeinotoimisto. (mt., 13§.)

5.3 Kotoutumisen osa-alueet

Kotoutumiselle ja sen osa-alueille on olemassa erilaisia määritelmiä sekä nimityksiä ja sen tarkastelu on mahdollista eri näkökulmista. Rasinkangas (2007) esittää kogni-

tiivisen, sosiaalisen, identiteettisen ja rakenteellisen näkökulmat (Sjöblom- Immala 2012, 11).

Kognitiivisessa näkökulmassa painotetaan ympäröivässä kulttuurissa tarvittavien tietojen ja taitojen hallitsemista (mt., 11). Kognitiivinen kotoutuminen on avain muihin kotoutumisen osa-alueisiin. Näkökulmaan kuuluu tärkeänä osana esimerkiksi kielitaito, jolla on vaikutuksensa lähes kaikkeen. Päästäkseen työelämään tai opiskelemaan ja ylipäättään pärjätäkseen uudessa yhteiskunnassa on maahanmuuttajan osattava riittävästi valtakieltä (Vartiainen-Ora 2005, 36). Sosiaalisten verkostojen luominen vähemmistöryhmien ulkopuolelta edellyttää kommunikointia valtaväestön kielellä. Yhteisellä kielellä on myös vaikutusta kantaväestön asenteisiin maahanmuuttajia kohtaan, se antaa mahdollisuuden parempiin kontakteihin ja edistää yhdenvertaisuutta. (Matinheikki-Kokko 1994, 88.) Kielen lisäksi maahanmuuttajan tulee opetella ja omaksua uuden maan kulttuuri, tavat ja normit, jotta kohtaaminen valtaväestön kanssa sujuisi ja sopeutuminen yhteiskuntaan helpottuisi. Myös työelämään pääsy edellyttää maahanmuuttajilta kieli- ja ammattitaidon lisäksi tiettyjä työelämässä tarvittavia perustaitoja kuten sosiaalisia kykyjä sekä valtayhteiskunnan verkostojen ja kulttuuristen kykyjen hallintaa (Forsander & Ekholm 2001, 64).

Sosiaalinen näkökulma pitää sisällään sosiaaliset tukiverkostot sekä suhteet kantaväestöön ja muiden kulttuurien edustajiin (Sjöblom-Immala 2012, 11). Työ- ja ystävyyssuhteet kantaväestön kanssa auttavat merkittävästi maahanmuuttajaa saamaan paremman käsityksen uudesta kotimaastaan. Koska maahanmuuttajan sopeutumisen kannalta ympäristön tuki ja siltä saatu turva vaikuttavat valtavasti, olisi tärkeää, etteivät kontaktit kantaväestöön jäisi vain viranomaistahoihin. (Räty 2002, 114.) Myös oma etninen ryhmä tukee kotoutumista uuteen maahan. Pidempään maassa asuneet maahanmuuttajat toimivat parhaimpina oppaina kotoutumisen pyörteissä, sillä he ovat aikanaan käyneet läpi samoja asioita. Oman etnisen ryhmän kanssa myös oman kielen ja kulttuurin ylläpitäminen helpottuvat ja heistä saa turvaa, kun uusi maa tuntuu vielä vieraalta. Suomessa maahanmuuttajat muodostavat kuitenkin vielä melko pienen yhteisön, joten aina oman etnisen ryhmän tai edes yhden ystävän löytäminen ei ole helppoa. (mt., 112.)

Identiteettinen näkökulma pitää sisällään tunnetta siitä, että on osa ympäröivää yhteiskuntaa sen tasapainoisena jäsenenä (Sjöblom-Immala 2012, 11). Asettuessaan uuteen maahan maahanmuuttajan on uudestaan luotava kuva itsestään ja omasta identiteetistään. Hänen täytyy tutustua itseensä ja asemaansa ulkomaalaisena ja vähemmistön jäsenenä. Tilanne voi olla outo ja itsetuntoa koetteleva, oli syy maahanmuuttoon mikä tahansa. Maahanmuuttajan täytyy punnita suhdetta itseensä, etniseen ryhmäänsä sekä valtaväestöön. Pitää sopeutua uuteen kieleen, tapoihin ja kulttuuriin, mutta samalla säilyttää omaa kulttuuria ja itselle merkitykselliset elämää määrittävät arvot. (Räty 2002, 116-117.) Lyhyesti sanottuna identiteettinen kotoutuminen on saavutettu, kun maahanmuuttaja on päässyt sinuiksi uuden minäkuvansa kanssa kahden (tai useamman) kulttuurin keskellä ja tuntee olonsa hyväksi ja tasapainoiseksi uudessa yhteiskunnassa.

Rakenteelliseen näkökulmaan sisältyy kansalaisoikeuksien toteutuminen ja yhteiskunnan toimintaan osallistuminen esimerkiksi työelämän tai koulutuksen kautta (Sjöblom-Immala 2012, 11). Työllä on suuri merkitys suomalaisessa yhteiskunnassa sekä maahanmuuttajan kotoutumisessa. Työn tai opiskelun kautta maahanmuuttaja pääsee osaksi ympäröivää yhteiskuntaa ja saa kontakteja suomalaisiin. Lisäksi sillä on suurta vaikutusta itsetunnolle. Ihmisille on luonnollisesti tärkeää pystyä elättämään itsensä sekä perheensä, tulla toimeen omillaan. (Räty 2002, 179.)

5.4 Kotoutumisen haasteet ja akkulturaatio

Kotoutuminen on jokaisella erilainen prosessi riippuen elämäntilanteesta. Jonkun kohdalla työllistyminen saattaa olla keskeisin kotoutumiseen vaikuttava asia, kun jollain taas tämä ei ole ajankohtaista vuosiin. Kotoutuminen tulee nähdä yksilöllisenä prosessina. Kaikilla näillä kotoutumisen osa-alueilla on vahva yhteys toisiinsa. Uuden minäkuvan saavuttaminen ja hyväksyminen on hankalaa, jos uutta yhteiskuntaa määrittelevät normit ja tavat eivät ole hallussa. Puutteellinen kielitaito taas voi estää sosiaalisten verkostojen luomisen tai pääsyn työelämään ja ilman sosiaalisia verkostoja tai työtä kielitaidon kehittäminen voi olla haasteellista.

Työllistymistä pidetään kotoutumisen yhtenä tavoitteena. Kirjallisuutta selatessa työllistyminen maahanmuuttajien haasteena toistui kirjasta toiseen. Syrjäytymis- ja työttömyysriski peruskoulun suorittaneiden maahanmuuttajataustaisten nuorten kohdalla on kuusinkertainen muihin nuoriin nähden (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013). Työn kautta kotoutuminen on suomalaisessa tutkimuksessa noussut lähiaikoina keskeisimmäksi tekijäksi. Maahanmuuttajan työmarkkina-asemaa tarkastellessa esille nousee kolme tekijää; maahanmuuttajien resurssit, työelämän muutokset ja etnisyys työelämässä. (Räty 2002, 59,63.) Työyhteisöön integroitumisen estäviä tekijöitä maahanmuuttajilla ovat puuttellinen kielitaito, ennakkoluulot, työyhteisön varauksellisuus sekä passiivinen ote työpaikan ja käytäntöjen kehittämiseen. Puutteellinen kielitaito voi estää työpaikan saannin sekä työyhteisöön sisälle pääsemisen. Ongelmana voi myös olla maahanmuuttajan kielitaidon aliarvioiminen sekä kohtuuttoman vaativat kielitaitovaatimukset. Työnantajilla voi esiintyä ennakkoluuloja eri kulttuureista tulevia kohtaan, jonka myötä myös maahanmuuttajan ammattitaitoa ja koulutusta saatetaan aliarvioida. Yleisesti työyhteisöjen suhtautuminen maahanmuuttajiin ja monikulttuurisuuteen vaikuttaa maahanmuuttajien työllistymiseen sekä työyhteisöön integroitumiseen. (Työterveyslaitos 2010.)

Rasisimi ja syrjintä kokemukset, niin työelämässä kuin muualla, vaikuttavat vahvasti maahanmuuttajan kotoutumiseen. Tasa-arvoista asemaa yhteiskunnassa takaavat Suomen perustuslaki sekä ihmisoikeudet. Tämä ei täysin toteudu käytännön tasolla. Useat maahanmuuttajat kokevat syrjintää sekä eriarvoista kohtelua myös erilaisten palveluiden parissa, kuten kaupoissa ja virastoissa. Toistuvat syrjivät sekä rasistiset kokemukset voivat johtaa haluun eristäytyä valtaväestöstä, mikä taas vaikeuttaa huomattavasti kotoutumista ja viihtymistä uudessa yhteiskunnassa. Lisäksi sen myötä riski psyykkiselle pahoinvoinnille sekä masennukselle kasvaa. Ikävät kokemukset vaikuttavat myös haluun tutustua valtaväestön jäseniin, jolloin kontaktien luominen vaikeutuu ja syrjäytymisen riski kasvaa. Pitkään jatkunut rasistinen häirintä voi myös aiheuttaa aggressiivista käytöstä, mikä osaltaan voi lisätä valtaväestön kielteistä asennetta maahanmuuttajia kohtaan. (Räty 2002, 193-195.)

Kotoutumiseen liittyy vahvasti yhteiskunnan ja vähemmistöjen välinen suhde. Erilaisien kulttuurien ja niiden edustajien kohdatessa heidän välistä kulttuurillista sekä psykologista muutosprosessia kutsutaan *akkulturaatioksi*. Akkulturaatio pitää sisällään

vähemmistön sekä enemmistön välisiä suhtautumistapoja toisiinsa. (Berry 2005, 698-699.) Yksi tunnetuimmista akkulturaatioteorioista on John Berryn nelikenttäteoria. Teoriassaan Berry esittelee neljä akkulturaatioasennetta, joissa käsitellään maahanmuuttajan suhtautumista niin omaan kulttuuriin kuin muihin ympäröiviin kulttuureihin. (Forsander 2001, 37.)

	Pidetäänkö oman kulttuurisen identiteetin ylläpitämistä tärkeänä?		
		Kyllä	Ei
Pidetäänkö yhteyksien ylläpitämistä muihin ryhmiin tärkeänä?	Kyllä	Integraatio/ Sopeutuminen	Assimilaatio/ Sulautuminen
	Ei	Seperaatio/ Eristäytyminen	Marginalisaatio/ Syrjäytyminen

Kuvio 1. John Berryn nelikenttäteoria (mt., 37).

Integraatio eli sopeutuminen nähdään ihanteellisimpana akkulturaatioasenteena. Tämä tarkoittaa, että henkilö säilyttää ja arvostaa omaa kulttuuristaustaansa, mutta toimii myös valtakulttuurin täysvaltaisena jäsenenä. *Seperaatio* puolestaan tarkoittaa eristäytymistä, joka tapahtuu henkilön arvostaessa vain omaa kulttuuristaustaansa pitäytyen omassa vähemmistöryhmässään ja välttämällä kontakteja tämän ryhmän ulkopuolelle. *Assimilaatiolla* tarkoitetaan sulautumista, jossa henkilö luopuu omasta vähemmistöidentiteetistään ja pyrkii kuuluvansa enemmistöön. *Marginalisaatiota* eli syrjäytymistä pidetään vahingollisimpana akkulturaatioasenteena, sillä siinä henkilö ei koe kuuluvansa yhteenkään ryhmään. (mt., 37-38.)

Yhteiskunnalla on suuri merkitys siihen, miten akkulturaatioon suhtaudutaan. Toimivassa monikulttuurisessa yhteiskunnassa integraation eli sopeutumisen mahdollisuus kasvaa, sillä toiminnassa ja palveluissa on otettu huomioon erilaiset kulttuurit ja tavat. Yhteiskunnan kielteinen suhtautuminen vähemmistöön taas voi ajaa eristäytymiseen. Tästä käytetään sanaa *segregaatio* eli eristäminen, jossa valtayhteisö eristää vähemmistön edustajan enemmistöstä (mt., 37).

6 NUORTEN TAIDETYÖPAJA KOTOUTUMISEN TUKENA

Tässä luvussa tarkastelen Nuorten Taidetyöpajaa kotoutumisen tukijana peilaten haastatteluista ja kyselystä saamaani aineistoa aikaisempiin tutkimuksiin sekä teoriiaan. Aluksi tarkastelen haastateltujen nuorten kokemuksia Suomeen muutosta sekä kotoutumisen haasteista. Toiseksi keskityn Nuorten Taidetyöpajaan kotoutumisen edistäjänä sekä nuorten kokemusten että ohjaajien näkemysten pohjalta. Kolmantena käyn läpi nuorilta tulleita ajatuksia toiminnan kehittämiseksi ja lopuksi tarkastelen ohjaajien näkemyksiä monikulttuurisesta toiminnasta sekä sen kehittamisestä.

6.1 Nuorten kokemukset Suomeen muutosta ja kotoutumisesta

Esittelen aluksi haastatteluun osallistuneet nuoret lyhyesti. Käytän nuorten erottamiseksi anonymiteettiä säilyttämällä kirjaimia A-E.

Nuori A on 26- vuotias Lähi- Idästä kotoisin oleva mies. Hän on muuttanut Suomeen noin 20 vuotta sitten vanhempiensa kanssa. Hän on käynyt peruskoulun Suomessa ja aloittanut ammattiopinnot kuitenkin jättäen nämä kesken. Suomessa nuori A:lla asuu vanhemmat ja pikkuveli.

Nuori B on 22- vuotias Venäjältä kotoisin oleva nainen. Hän on muuttanut Suomeen noin kolme ja puoli vuotta sitten. Nuori B on käynyt lukion kotimaassaan sekä aloittanut yliopisto-opinnot jättäen nämä kesken muuttaessaan Suomeen. Nuori B muutti Suomeen poikaystävän asuessa täällä, unelmana päästä opiskelemaan suomalaiseen yliopistoon tai ammattikorkeakouluun.

Nuori C on 25- vuotias kaksoiskansalaisuuden omaava mies. Hänen äitinsä on suomalainen ja isä kotoisin Pohjois- Afrikasta. Nuori C on syntynyt Suomessa, mutta muuttanut isänsä kotimaahan noin viisivuotiaana, jossa on suorittanut lukion. Takaisin Suomeen Nuori C muutti noin kuusi vuotta sitten perhesiteiden sekä parempien opiskelumahdollisuuksien perässä. Suomessa Nuori C:llä asuu äiti ja veli.

Nuori D on 25- vuotias Euroopasta kotoisin oleva mies. Hän on muuttanut Suomeen pysyvästi noin kaksi vuotta sitten. Ennen tätä hän on ollut Suomessa vaihto-oppilaana, jonka myötä kiinnostus Suomessa asumisesta ja opiskelusta kasvoi ja hän päätti muuttaa takaisin. Muuttaessaan nuori D:llä oli tyttöystävä Suomessa. Kotimaassaan hän on suorittanut kandidatonin opinnot ja suunnitelmana oli opiskella Suomessa lisää samaa alaa.

Nuori E on 29- vuotias Etelä- Amerikasta kotoisin oleva nainen. Hän on muuttanut Suomeen noin kolme vuotta sitten. Nuori E on suorittanut kotimaassaan korkeakoulututkinnon, jonka myötä ollut aiemmin Suomessa vaihto-oppilaana. Nuori E muutti Suomeen rakkauden perässä suunnitelmana päästä alansa töihin.

Kaikilla haastatelluilla nuorilla on edelleen kotimaansa kansalaisuus. He ovat kaikki kuitenkin aikoneet jäädä Suomeen pysyvästi, jos tilanne sen sallii. Neljä haastatelluista oli osallistunut pajajaksole noin vuoden sisällä Suomeen muutosta, ja yksi (nuori A) myöhemmin.

Haastatteluiden avulla pyrin saamaan kokonaiskuvaa nuorten tilanteesta ja kokeemuksesta maahanmuuttajana Suomessa. Nuorten kertomukset muuton alkuaikasta ja saadusta tuesta jäivät kuitenkin vajaiksi, osittain sen vuoksi ettei kaikki ollut enää tuoreessa muistissa. Neljä haastatelluista olivat muuttaneet Suomeen täysin omasta tahdostaan ja yksi niin nuorena, ettei ollut voinut asiaan vaikuttaa. Nämä neljä olivat hyvin samankaltaisessa tilanteessa toisiinsa nähden Suomeen muutettaessa ja myös viides, lapsena Suomeen muuttanut, oli ennen pajajaksoa samankaltaisessa tilanteessa kuin nämä neljä muuta. Jokaisella haastatellulla oli tähtäimessä joko työllistyminen tai opiskelujen aloitus, mutta kielitaidon tai muiden resurssien puuttellisuus haittasi näiden toteutumista. Osalle nuorista oli tullut yllätyksenä, ettei työpaikka löytynyt niin helposti, kuin he olivat ajatelleet.

“First I thought that I would find job easily...even something humble...I wasn't like hoping to do anything special but it turned out to be very difficult.” (Nuori D)

Suomeen muuttaa eniten ihmisiä työn perässä, mutta muiden kuin työvoiman kysynnän vuoksi muuttaneiden työllistymisen haasteet nähdään ongelmana suomalaisessa yhteiskunnassa. Näiden maahanmuuttajien työllistymisen nähdään olevan riippuvainen työelämässä vaadittavien perustaitojen, kielen ja muiden kulttuuristenkykyjen hallinnasta. (Forsander & Ekholm 2001, 60, 63.) Nuoret kokivat, etteivät olleet saaneet tähän tarpeeksi tukea. Kaksi nuorista olivat käyneet kielikurssilla, mutta kurseille, joissa opetellaan kulttuuria sekä tapoja he eivät olleet päässeet liian hyvän kieli- taidon vuoksi.

”Olin turhautunut koska mä kävin kielikurssi ja sitten TE- toimisto ei pysty käymään mulle lisää kursseja, koska he kerto se riittä mulle, koska mulla on hyvä kyky ja oppi itse, mutta ei se oo helppo.” (Nuori E)

Vuonna 2011 voimaan tullut kotouttamislaki määrittelee, että maahanmuuttaja tulee ohjata kotoutumiskoulutukseen tai muuhun hänelle sopivaan toimintaan kuukauden sisällä Suomeen muutosta (Kotouttamislaki 30.12.2010/1386, 14§). Yksikään haastatelluista nuorista ei kertonut osallistuneensa kotoutumiskoulutukseen ennen työpajalle osallistumista kielikurssia lukuunottamatta. Suokonaukio (2008, 57, 59) on tutkinut maahanmuuttajien kokemuksia kotoutumiskoulutuksesta. Tässä tutkimuksessa hän mainitsee, että odotusaika koulutukseen pääsemisessä voi kestää jopa yli vuoden ja sisään otetaan ensisijaisesti ne henkilöt, jotka työvoimatoimisto ja kouluttajat itse valitsevat. Jos kysyntä ylittää tarjonnan, ei kaikille välttämättä löydy paikkoja koulutukseen.

Myös kotoutumissuunnitelmasta saadun hyödyn nuoret olivat kokeneet heikoksi ja pelkäksi TE- toimistossa vierailuksi. Huomattavissa oli, ettei nuorille ollut täysin selvää mikä virka suunnitelmalla oli ja mitä siihen kuuluu. Suokonauktion tutkimuksesta selviää, että kotoutumissuunnitelma on terminä monelle maahanmuuttajalle vieras ja merkitsee lähinnä irrallisia tapaamisia vailla käytännön merkitystä. Parhaimmillaan kotoutumissuunnitelman tulisi toimia tärkeänä ohjauksen välineenä, jonka avulla maahanmuuttaja saisi oleellista tietoa omaa tulevaisuudensuunnitteluaan varten. (mt., 74-77.) Yleisesti nuorten haastatteluista jäi kuva, että kotoutumisen edistämiseksi laaditut toimenpiteet eivät olleet näiden nuorten kohdalla täysin toteuttaneet tehtävänsä.

Vain yksi haastatelluista toi esille epäilyään ennakkoluuloista ja niiden yhteydestä sekä tiettyjen palveluiden laatuun että työllistymiseen. Muutoin asenneilmastoa ja sen vaikutusta kotoutumiseen ei haastatteluissa noussut esille. Suomalaisten ystävien löytäminen ole ollut kuitenkaan helppoa ja osa oli kärsinyt tämän myötä yksinäisyydestä. Yhtenä suurimpana haasteena uudessa asuinympäristössä pidetään sosiaalisten verkostojen muodostamista. Lukuisat tutkimukset osoittavat, että sosiaalisen tuen saaminen on tärkeää ihmisen henkiselle hyvinvoinnille, sillä se vaikuttaa myönteisesti sekä fyysiseen että psyykkiseen terveydentilaan. (Liebkind, Mannila, Jasinskaja-Lahti, Jaakkola, Kyntäjä & Reuter 2004, 96-97.) Ilman mitään kontakteja oman kodin ulkopuolelle maahanmuuttaja saattaa herkästi syrjäytyä yhteiskunnasta ja pysytellä kotona neljän seinän sisällä. Tämä taas voi aiheuttaa ikävän oravanpöyrän, jossa liian kauan kotona päivät viettänyt ei enää osakaan irtautua sieltä tai se on hyvin hankalaa. Tällöin läheisen tuen merkitys korostuu ja sen vaikutus nousi esille myös haastatteluissa. Jokaisella haastatellulla oli läheistä tukea Suomessa ja he olivat kokeneet tämän vaikuttavana.

Nuorten odotukset Suomeen muutosta ja täällä asumisesta eivät olleet täysin kohdanneet todellisuuden kanssa ja huomattavissa oli, että jatkuva odottelu ja tekemättömyys olivat aiheuttaneet turhautumista. Nuorilla riittää energiaa sekä intoa tehdä ja mennä elämässä eteenpäin. Muutto toiseen maahan voi kuitenkin hidastaa tätä ja jopa tehdä askeleen taaksepäin. Tämä voi aiheuttaa suurta turhautumista, mikä taas ei edesauta uuteen maahan sopeutumista ja siellä viihtymistä. Kotoutumisen kannalta muuton alkujalla on suuri rooli, sillä vahva alku ja nopeasti toimeen pääseminen antavat hyvät eväät kotoutumisen onnistumiselle.

6.2 Pajajakson vaikutukset kotoutumiseen

Työ- ja elinkeinohallinnon lisäksi myös työpajoilla on oma tehtävänsä tukea maahanmuuttajien kotoutumista tarjoamalla heidän tarvitsemaansa työkokemusta, kontakteja, tukea jatkotyöllistymiseen ja valmennusta uuteen kulttuuriin.

”Kun työpaja antaa mahdollisuuden etsiä ammatillista kiinnostusta, oppia työelämän sääntöjä ja kielitaitoa, laajentaa sosiaalista verkostoa ja tutus-

tua suomalaisen yhteiskunnan tapoihin, tilanne on valmentautujan näkökulmasta hyvä.” (Puroaho & Leppänen 2013, 50.)

Tässä luvussa käyn läpi nuorten kokemuksia pajajakson vaikuttavuudesta muun muassa edellä Puroahon ja Leppäsen mainitsemien asioiden kannalta. Pajaohjaajien kyselyn kautta pyrin saamaan käsitystä siitä, miten maahanmuuttajataustaisia nuoria on toiminnassa huomioitu sekä, miten ohjaajat näkevät pajajakson tukevan kotoutumista. Tavoitteena oli nähdä, toteutuvatko ohjaajien näkemykset käytännössä eli vastaavatko näkemykset nuorten kokemusten kanssa.

Sosiaaliset suhteet ja kielitaito

Haastattelemiini nuoret hakeutuivat Nuorten Taidetyöpajalle lähinnä tekemisen puutteen vuoksi tavoitteenaan kehittää kielitaitoa sekä luoda uusi kontakteja. Ohjaajien näkemysten mukaan pajajakso tukee kotoutumista kielitaidon kehittämisen kannalta. Työpajalla nuoret pääsevät kontaktiin suomalaisten kanssa, jolloin kielen jatkuva käyttö ja kuuleminen mahdollistuvat. *Kielitaidon kehittämiseksi* nuoret olivat kokeneet pajajakson hyödyllisenä. Tähän oli kuitenkin vaikuttanut vahvasti se, millainen kielitaito oli pajajakson alussa. Huomattavissa oli, että jonkin tasoinen kielitaito toimii pohjana, jonka päälle pajajakson aikana on hyvä rakentaa rohkeutta suun avaamiseen ja kielen käyttämiseen. Yksi nuorista ei ollut käyttänyt suomen kieltä itse pajajakson aikana, mutta koki sanavarastonsa sekä kuullun ymmärtämisen kehittyneen. Toiset neljä korostivat puhekielen oppimista, sillä työpajaympäristössä kieltä opetellaan arjen seassa.

”Tietenki oppi niistä suomalaisista, sanoja ja kaikkee muuta. Oikeestaan parempaa oppia täällä, ku jossai luokassa missä opetetaan vaa niitä rakenteita eikä oikein puhuta.” (Nuori C)

Pajaohjaajat sekä toiset nuoret voivat olla avuksi kielen oppimisella omalla esimerkillään. Tärkeintä on ohjaus ja kannustus suomen kielen jatkuvaan käyttöön. (Puroaho & Leppänen 2013, 53.) Ohjaajien kyselystä ilmeni, että nuoret usein toivoivat suomeksi kommunikointia, vaikei kielitaito olisikaan täysin hallussa. Nuorten haastateluista ilmi kävi, että hyödyllisintä on kartuttaa kielitaitoa samanaikaisesti kielikurssilla sekä käytännössä esimerkiksi työpajalla. Myös Kurvisen (2012, 62) opinnäytetyön

tuloksista selviää, että maahanmuuttajat pitivät suomen kielen opiskelua työn ohella parempana vaihtoehtona, kuin pelkkiä kieliopintoja. Yksi ohjaajista mainitsi, että työpajan ollessa osa kotoutumiskoulutusta, nuorille tarjotaan kielenopetusta. Osa haastatelluista nuorista oli näille suomen kielen tunneille osallistunut, mutta yksi tunti viikossa oli koettu melko hyödyttömäksi.

Sosiaalisen kotoutumisen näkökulmasta työpajatoiminta tarjoaa mahdollisuuden sosiaalisten sekä ammatillisten verkostojen laajentamiseen, sillä valmentautujat pääsevät kontaktiin erilaisten ihmisten ja toimijoiden kanssa (mt., 19). Myös ohjaajien käsitysten mukaan työpajatoiminta on tueksi kotoutumiselle kavereiden saamisen kannalta. Tämä ei nuorten kokemusten mukaan osoittautunut todeksi. Nuoret kokivat itsensä tervetulleiksi ja päässeensä hyvin osaksi ryhmää, mutta *pysyviä kontakteja* toisiin nuoriin ei pajajakso tuonut mukanaan. Samaan tulokseen oli päätyneet myös Rantapelkonen (2010, 27) opinnäytetyössään, joka käsittelee työpajatoimintaa kotoutumisen tukena. Hän mainitsee, että sosiaalisen verkoston harvuutta selittää osaltaan puutteellinen kielitaito. Tutkimukseni tulokset tukevat tätä päätelmää. Sekä nuoret että ohjaajat toivat esille sitä, että vuorovaikutuksen syntymiseen nuorten välillä vaikuttaa vahvasti yhteisen kielen puuttuminen. Kurvisen (2012, 51) opinnäytetyön tulosten mukaan tutkimukseen osallistuneet maahanmuuttajat pitivät työpajaa hyvänä vaihtoehtona sosiaalisten verkostojen luomisessa. Tuloksista ei kuitenkaan käy ilmi kuuluuko näihin verkostoihin pysyvien ystävyysuhteiden muodostaminen.

Valmentajan rooliin kuuluu työpajan yhteisöllisyyden luominen sekä koko työyhteisön osallistaminen monikulttuuriseen oppimisprosessiin (Puroaho & Leppänen 2013, 31). Osa kyselyyn vastanneista ohjaajista kertoi pyrkivänsä vaikuttamaan nuorten väliin vuorovaikutukseen ja sen syntymiseen keskustelemalla yhteisesti sekä kannustamalla suomalaisnuoria ottamaan kontaktia maahanmuuttajataustaisiin kielitaidon puutteellisuudesta huolimatta. Ennakkoluuloja ja syrjintää toivat esille vain yksi nuorista ja yksi ohjaajista, mikä kertoo mielestäni siitä, ettei näitä pajalla juuri synny. Ohjaajat olivat pääosin sitä mieltä, että vuorovaikutus maahanmuuttajataustaisten ja suomalaisnuorten välillä pajajakson aikana on sujunut hyvin ja konflikteja on pyritty ehkäisemään keskustelemalla ensivaikutelmista, kokemuksista sekä ennakkoluuloista yhteisesti.

Kielitaidon lisäksi oleelliseksi seikaksi vuorovaikutuksen luomisessa nousivat ryhmän muodostuksessa huomioitavat asiat. Sekä nuorten että ohjaajien vastauksista tärkeäksi ilmeni se, ettei maahanmuuttajien määrä yhdellä pajalla nouse liian suureksi. Mitä vähemmän maahanmuuttajataustaisia nuoria pajalla on, sitä helpommin vuorovaikutusta suomalaisnuorten kanssa syntyy.

”Jos ryhmässä on yksi maahanmuuttaja, vuorovaikutus syntyy usein helpommin ja tutustumisen lähtee käyntiin. Jos useampia maahanmuuttajia niin toisaalta saavat vertaistukea toisistaan, mutta voi myös hidastaa tutustumista suomalaisiin nuoriin.” (Pajajohjaaja)

Lisäksi kaksi nuorista esittivät, että toisiaan lähellä olevat iät sekä elämäntilanteet vaikuttavat suuresti aitojen ystävyys-suhteiden luomiseen. Haastattelut nuoret olivat olleet yllättyneitä siitä, miten usealla pajajaksolle osallistuneella nuorella oli näkyviä haasteita elämässään. Nuoret kokivat, että elämäntilanteet eivät kohdanneet toisten nuorten kanssa, jolloin yhteenkuuluvuuden tunne oli hankala saavuttaa. Vertaisuuden tunteella on suurta merkitystä suhteiden muodostumiselle. Seppälän (2015, 59) monikuluttuuristen ryhmien vuorovaikutusta selvittävässä tutkielmassa ryhmän jäsenten tunne samankaltaisuudesta nousi keskeisimmäksi tekijäksi vuorovaikutussuhteiden muodostumisen näkökulmasta. Pysyvien kontaktien luomisen vaikeudesta huolimatta kaksi haastatelluista kokivat sosiaalisen verkostonsa laajentuneen, sillä pajajakso toi tuttuja kasvoja kaupunkiin.

”Ainaki on niitä tuttuja kasvoja kaupungissa...eli ennen sitä oli näin, että mä vaan kävelin ja ei ollu ketää mitä mä voisin niinku moikkaamaan, nyt niitä on.” (Nuori B)

Lisäksi pajajaksolla oli ollut vaikutusta *sosiaalisten taitojen kehittämiseen* sekä rohkeuteen lähestyä suomalaisia. Erilaiset sosiaaliset tilanteet sekä aktiviteetit, jotka vaativat esillä olemista tuovat kokemusta ja sen kautta itsevarmuus ja uskallus kasvavat.

”Mä oon niinku rohkeampi, viestintätaitoja niinku oppinu eli en oo vaan oppinu kieltä vaan, miten mä sitä kieltä nyt käytän.” (Nuori B)

Toisaalta kielitaidon puutteellisuus ja sosiaalisten kontaktien vähyys voi vaikuttaa negatiivisesti sosiaalisiin taitoihin. Yksi nuorista toi esille sitä, että Suomessa olo on

vähentänyt sosiaalista kanssakäymistä ja tätä kautta heikentänyt myös sosiaalisia taitoja.

Identiteetti, kulttuuri ja tavat

Maahanmuuttajan *identiteetti* eli minäkuva joutuu uudelleenarvioinnin kohteeksi uuden kulttuurin keskellä, jolloin itseluottamus ja tunne elämän hallinnasta saattavat järkkyyä. Maahanmuuttaja saattaa tarvita tukea uuden kulttuurisen identiteetin sekä itsetunnon vahvistamiseen. (Puroaho & Leppänen 2013, 74-75.)

Yksi ohjaajista oli sitä mieltä, että pajajaksolla pääsee pohtimaan omaa identiteettiään. Toinenkin ohjaaja mainitsi, että maahanmuuttajataustaisen nuoren pajajakson tavoitteissa oli huomioitu nuoren kulttuuri-identiteetin vahvistaminen eli sekä oman että uuden kulttuurin tukeminen. Nuoret eivät kokeneet pajajaksolla olleen vaikutusta oman minäkuvan muodostamiseen tai vahvistumiseen. Taidetyöpajalla voimaantumista sekä itsensä löytämistä tuetaan esimerkiksi draamaharjoitusten kautta. Yleisesti draaman tavoitteena on auttaa yksilöä ymmärtämään itseään sekä ympäröivää maailmaa paremmin, sillä harjoituksiin vaikuttavat osallistujien eletty elämä sekä kokemukset (Heikkinen 2005, 26,28). Nuorten vastauksista ilmeni, ettei kaikkien aktiiviteettien ja harjoitusten merkitys tullut nuorille täysin selväksi, eivätkä he siksi osanneet yhdistää näistä saatavaa hyötyä itseensä.

Myös *kognitiivisen kotoutumisen* kannalta tärkeiden kulttuurin ja tapojen oppimisen osalta nuorten vastaukset jäivät hatariksi. Aluksi nuoret eivät osanneet juuri nimetä oppineensa näitä asioita. Työelämän sääntöjä, toimintatapoja sekä kulttuuria työpajoilla opitaan niin esimerkin kuin keskustelun kautta (Puroaho & Leppänen 2013, 57). Usein nämä asiat käyvät ilmi arjen seassa, jolloin nuoret eivät välttämättä osaa kiinnittää täysin huomiota. Haastattelun myötä osa nuorista hahmotti pajajakson yhteyden suomalaiseen työkulttuuriin esimerkiksi tiettyjen sääntöjen ja aikataulujen noudattamisen suhteen, mutta osa koki pajajakson enemmän harrastuksena. Tähän on varmasti vaikuttanut se, että osa näistä nuorista oli osallistunut pajajaksolle, joka kuuluu kuntouttavaan työvalmennukseen, jolloin varsinainen työnteko ei ole toiminnassa niin vahvasti läsnä.

”Not really. We didn’t work, it was just more like a hobby.” (Nuori E)

”On niin matala kynnyks että pääsee sinne pajalle, ku ei vaadita mitää työkokemusta et tavallaan ensimmäinen askel työelämään. Hyvä paja oli siihen, että miten työelämässä pitää olla.” (Nuori C)

”I personally come sometimes late, so that’s why it was helpful for me, I have to admit. Especially because in Finland you’re really strict with these time things. So it put me more into Finnish system.” (Nuori D)

Osana yhteisöä

”Yhteisöön ja ryhmään kuulumisen sekä hyväksytyksi tulemisen tunne ovat ihmisen perustarpeita. Niiden luomiseen tarvitaan koko työpajayhteisön tukea.” (Puruaho & Leppänen 2003, 30.)

Identiteettisen kotoutumisen kannalta oleellinen osallisuuden kokeminen näkyi vastauksissa. Sekä ohjaajat että nuoret näkevät työpajatoiminnan lisäävän osallisuuden tunnetta, sillä työpajan myötä nuoret pääsivät osaksi työpajayhteisöä ja sitä kautta paremmin osaksi koko yhteiskuntaa. Pajajakson yksi merkittävimmistä hyödyistä koettiin pajajakson aikana mielekkään tekemisen ja ihmisten kanssa toimimisen kautta, mikä lisäsi myös viihtyvyyttä. Myös selkeä päivärytmi toi sisältöä ja merkitystä elämään, syyn lähteä kotoa.

”On se kyllä vaikuttanu. Koko se päivärytmi, et menee niinku töihi ja herää aamulla, et on tekemistä.” (Nuori A)

”Mä oon istunu ehkä liian paljon kotona et se vuos oli niinku tosi vaikee ja sillo ku mä tulin tänne, se niinku käynnisty elämä uudelleen.” (Nuori B)

Pajajaksoa voi verrata työelämään. Työllä tai siihen verrattavalla tavoitteellisella toiminnalla on suuri merkitys maahanmuuttajan kotoutumiselle ja uudessa maassa viihtymiselle. Työ tuo tasapainoisuutta elämään, itsekunnioitusta ja arvostetuksi tulemisen tunnetta.

Suunta tulevaisuudelle

Jokainen haastatelluista nuorista oli sitä mieltä, että pajalla opituista asioista voi olla hyötyä tulevaisuudessa, joko työelämässä tai omaksi iloksi. Ohjaajien näkemysten

mukaan pajajakso on paikka *tulevaisuuden suunnittelulle* sekä *jatkopolkujen kartoittamiselle*. Neljä haastatelluista nuorista sijoittui melko pian pajajakson jälkeen joko opiskelemaan tai työelämään ja myös viides on tällä hetkellä töiden parissa. Kaksi heistä eivät kokeneet pajajaksolla olleen tähän suoranaista vaikutusta. Kolme muuta kertoivat pajajakson vaikuttaneen oman suunnan löytämiseen valtavasti, sillä olivat löytäneet sen kautta itseään kiinnostavan alan.

”It was practically the base for what I’m doing now and I honestly have to say that it’s ninety nine percent thanks to the experience on Taidetyöpaja.” (Nuori D)

Lisäksi ohjaajat nousivat nuorten haastatteluissa merkittäväksi pajajaksoa määrittäväksi tekijäksi. Nuoria kohdatessa on tärkeää, että valmentaja on kiinnostunut tämän elämästä ja valmis auttamaan häntä. Kohtaamistilanteissa on läsnäololla ja nuorta kuuntelemalla osoitettava, että valmentaja tekee työtä nuorta varten. Nuorilla voi pohjalla olla negatiivisia kokemuksia viranomaistaholta, joissa he eivät ole saaneet tarvittavaa apua tilanteeseensa. Työpajalla kokemus voi muuttua parempaan suuntaan, jolloin tulevaisuudessa vaikeiden asioiden käsittely helpottuu ja itsetunto kohentuu. (Raitio 2012, 33, 47.) Ohjaajien tuen, kannustuksen sekä aidon välittämisen haastatellut nuoret olivat kokeneet hyödyllisenä. Yksi haastatelluista nuorista kertoi saaneensa enemmän ohjausta ja tukea pajalta kuin mistään muualta aiemmin ja jokainen heistä kertoivat saaneensa aina apua ja tukea tarvittaessa.

”Aina ku mulla oli joku ongelma, mä sain heti vastauksen siihen. Täs on monta noita ihmistä joilta saa kysyä ja aina ne kaikki auttaa.” (Nuori B)

Jokainen haastatelluista nuorista koki pajajakson tarpeelliseksi ja hyödylliseksi toiminnaksi. He kaikki kertoivat suosittlevansa Nuorten Taidetyöpajaa muille samassa tilanteessa oleville nuorille.

6.3 Nuorten ajatuksia toiminnan kehittämiseksi

Maahanmuuton kasvaessa maahanmuuttajat ovat lisääntyvä kohdejoukko myös työpajoilla. Toistaiseksi maahanmuuttajatyötä työpajoilla on kehitetty lähinnä alueellisesti, eikä kokemusta siitä ole paljoa. Maahanmuuttajataustaisten valmentautujien mää-

rän kasvu on kuitenkin herättänyt kiinnostusta ja tarvetta työn kehittämiseen. (Puroaho & Leppänen 2013, 5.)

Nuorten haastattelujen avulla tarkoituksena oli kerätä ideoita työpajatoiminnan kehittämiseksi maahanmuuttajataustaisten nuorten ja kotoutumisen kannalta. Ensimmäiseksi kehittämisen paikaksi nousi työpajan markkinoinnin vahvistaminen maahanmuuttajataustaisia nuoria paremmin tavoittavaksi. Nuoret olivat kuulleet Taidetyöpajasta lähinnä tuttujien kautta eivätkä usko, että muutoin olisivat Taidetyöpajaa löytäneet. Markkinoinnin tehostamiseksi nuoret mainitsivat tiiviimmän yhteistyön muiden maahanmuuttajien parissa toimivien tahojen kanssa. Maahanmuuttajien valmennuksessa tavanomaisten työpajaverkostojen lisäksi työpajan olisi hyvä luoda yhteyksiä kuntien kotouttamistoiminnan vastuuhenkilöihin, monikulttuurisuustyötä tekeviin kansalaisjärjestöihin sekä maahanmuuttajien omiin yhdistyksiin (mt., 20). Lisäksi yksi nuorista oli sitä mieltä, että TE-toimistolta pitäisi olla vahvempi ohjautuvuus pajalle.

”I felt that the Taidetyöpaja is such amazing thing. They should marketing it better and wide it up more to the foreigners.” (Nuori D)

Kotoutumisen kannalta kehitysideoita tuli kielen, tapojen ja kulttuurin opetukseen liittyen. Taidetyöpaja luo otollisen ympäristön kielitaidon kehittämiseen ja kulttuuriin tutustumiseen käytännön kautta, esimerkiksi taidetta apuvälineenä käyttäen. Lisäksi yksi nuorista oli sitä mieltä, että kotoutumisen kannalta olisi hyödyllistä päästä tutustumaan suomalaiseen kulttuuriin kokemusten kautta.

”Taidetyöpaja is for using art to deal with life, so it could also be a way to integrate, use art as a tool to learn about Finnish culture and language.” (Nuori D)

”Tehä retki. Mökillä ollaan pari, vaikka neljä päivää. Syödään oikein perussuomalaista ruokaa. Et näkee niinku oikeesti mite suomalaiset elää.” (nuori A)

Nuoret kokivat myös kaipaavansa lisää tukea ja ohjausta niin arkisten kuin virallisten asioiden hoitamiseen sekä virastoissa asiointiin liittyen. Lisäksi nuoret ehdottivat enemmän tutustumiskäyntejä, jolloin myös ympäristö ja erilaiset toimijat tulisivat tutuiksi. Tärkeää olisi, että pajan turvallisista tiloista lähdetäisiin pois tutustumaan paikkoihin, joihin ei ehkä yksin tule niin herkästi mentyä.

Nuoret näkivät hyödyllisenä sen, että pajalla pääsee kontaktiin suomalaisten kanssa. Tämän vuoksi maahanmuuttajataustaisia ei heidän mielestään pitäisi täysin erottaa omaksi ryhmäksi. Nuoret mainitsivat, että toimintaa voisi olla niin yhdessä suomalaisnuorten kanssa kuin pelkästään maahanmuuttajataustaisten nuorten kesken.

”Vois järjestää omat jutut mis tarkemmin kattoo noita kotoutumisasiota, tärkeitä ois kuitenkin et ois myös muitten kanssa ettei eristy. Välillä osa vois tehdä sitä ja osa tätä.” (Nuori C)

Ohjauksen kannalta nuoret kaipasivat lisää ohjaajien läsnäoloa sekä vahvempaa kotoutumiseen liittyvien tarpeiden huomiointia arjen seassa. Yksi nuorista ehdotti, että ohjaajien olisi hyvä etukäteen tutustua tarkemmin nuoren kulttuuriin, tilanteeseen sekä tarpeisiin. Lisäksi ohjaajien tulisi varautua ja pohtia erilaisia suhtautumistapoja niin maahanmuuttajataustaisen kuin suomalaisnuorten puolelta. Molemminpuolinen perehtyminen ja tutustuminen erilaisiin arvoihin sekä tapoihin auttaa ymmärtämään toista paremmin. Lisäksi yksi nuorista toi esille sitä, ettei kaikkien aktiviteettien merkitys avautunut hänelle. Hänen mielestään ohjaajien tulisi avata tarkemmin jokaisen aktiviteetin sekä harjoituksen merkitys, jotta kaikki ymmärtäisivät niistä saatavan hyödyn. Tämä näkyi jo nuorten vastauksissa pajajakson vaikuttavuudesta identiteetin vahvistamiseen sekä tapojen ja kulttuurin oppimiseen liittyen. Hyvä perehdyttäminen on sujuvan työpajan perusta ja työtehtäviin sekä suomalaisiin tapoihin perehdyttämisen lisäksi on tärkeää selventää, millaista tukea työpajalta voi saada (Puroaho & Leppänen 2013, 28). Tekemisen lomassa nuorten kannalta tärkeää on, että kerrotaan mitä tehdään ja miksi.

Nuoret tiesivät, ettei Taidetyöpajaa ole varsinaisesti suunnattu maahanmuuttajille. Joka tapauksessa nuoret kokivat pajan perustoiminnan hyvänä ja vaikuttavana jossain sellaisenaan, sillä parhaiten kotoutuminen onnistuu suomalaisten keskuudessa suomalaisessa ympäristössä.

6.4 Ohjaajien näkemyksiä monikulttuurisesta toiminnasta ja sen kehittämisestä

Työpajan monikulttuurisen toiminnan kehittämisen kannalta oleellista on, miten pajaohjaajat suhtautuvat monikulttuurisuuteen ja maahanmuuttajataustaisten nuorten ohjaamiseen. Koivumäen (2007) mukaan monikulttuurisuus ja monimuotoisuuden hallinta ovat muodostuneet monikulttuuristuvassa maailmassa tärkeäksi ohjaustyötä tekevien osaamisalueeksi. Kasvavan maahanmuuton myötä kulttuurien väliset kohtaamiset asettavat lisää haasteita eri toimintaympäristöissä tapahtuvalle ohjaukselle. (Korhonen 2013, 56.)

Kymmenestä kyselyyn vastanneesta pajaohjaajasta viidellä oli kokemusta maahanmuuttajataustaisten ohjaamisesta Taidetyöpajalta ja neljällä useammasta paikasta. Ohjaajien mukaan monikulttuurisuus eli nuoren maahanmuuttajatausta näkyy ohjauksessa eniten puutteellisen kielitaidon kanssa, joka vaatii ohjaukselta enemmän aikaa ja huolellisempaa ohjeiden antoa. Lisäksi kulttuurierot näyttäytyvät muun muassa aikakäsityksen ja toimintatapojen kautta, mikä vaatii kulttuuristen koodien ja yhteiskunnallisen järjestelmän selventämistä nuorelle.

Työpajoilla haasteena on jokaisen nuoren yksilöllisten tarpeiden huomiointi päivittäisen toiminnan lomassa. Yleisimmät syyt työpajalle hakeutumiseen ovat erilaiset työllistymisen tai kouluttautumisen esteet, myös maahanmuuttajataustaisten kohdalla. Maahanmuuttajien osallistuminen pajajaksolle vaatii kuitenkin erityistä huomiota suomen kielen oppimiseen sekä kulttuurin ja toimintatapojen selventämiseen. (Puroaho & Leppänen 2013, 18.) Osa ohjaajista kertoi huomioineensa näitä seikkoja ohjauksessa sekä tavoitteissa, mutta kotoutumiseen liittyvien tarpeiden yksilöllinen huomiointi oli koettu haastavaksi muun muassa ajan käytön suhteen. Myös puutteellinen tieto kotoutumiseen liittyvistä tarpeista vaikeuttaa niiden huomiomista käytännössä.

Jokainen kyselyyn vastanneesta pajaohjaajasta on halukas ottamaan maahanmuuttajataustaisia nuoria ohjaamalleen pajajaksolle. Osa kokee kuitenkin kaipaavaansa lisää tietoa ja taitoa maahanmuuttajataustaisten ohjaamiseen liittyen. Koulutusta ja tietoa kaivattaisiin esimerkiksi nuorten kohtaamiseen, erilaisiin kulttuureihin ja tapoihin, vuorovaikutukseen sekä kotoutumiselle olennaisiin tarpeisiin liittyen. Myös ohjaajat, joilla kokemusta ja jonkilaista koulutusta on jo alla, olivat sitä mieltä, ettei lisäkoulutus olisi pahitteeksi.

Ohjaajista suurin osa oli sitä mieltä, että monikulttuurisuutta sekä maahanmuuttajataustaisia nuoria voisi ja pitäisi huomioida toiminnassa enemmän. Osa toi kuitenkin esille sen, ettei toimintaa tarvitse lähteä muokkaamaan yksittäisten henkilöiden mukaan, sillä jokainen nuori huomioidaan yksilönä, oli kyseessä maahanmuuttajataustainen tai suomalainen nuori.

”En tiedä miten olisi hyvä huomioida vai olisiko. Tarvitseeko erityis-huomiota vai onko parempi, että huomioidaan kuinka kuka tahansa nuori: omana itsenä, yksilönä, oman elämänsä asiantuntijana.” (Pajaohjaaja)

Ohjaajat, jotka kokivat tarvetta toiminnan kehittämiseksi, painottivat työpajan markkinointia ja kontakteja maahanmuuttajien parissa toimivien tahojen kanssa. Nuorille suunnatuilla työpajoilla maahanmuuttajataustaisten nuorten osuus on viime vuosina ollut 10-15 prosenttia kaikista pajanuorista. Tämä tarkoittaa sitä, että nuorten työpajatoiminta tavoittaa maahanmuuttajataustaisia nuoria jopa kolme kertaa enemmän, kuin mikä heidän osuutensa on koko väestöstä. Määrä kuitenkin vaihtelee alueellisesti; joillakin työpajoilla maahanmuuttajataustaisia ei ole ollenkaan, toisilla taas heitä voi olla yli puolet valmentautujista. (Puroaho & Leppänen 2013, 9.) Nuorten Taide-työpajalla maahanmuuttajataustaisia nuoria on viiden vuoden sisällä ollut noin 30, mikä vastaa kahta (2) prosenttia kaikista 1500 valmentautujasta. Määrä voisi olla suurempi, jos tieto Taidetyöpajasta saavuttaisi maahanmuuttajataustaiset paremmin.

”Uskon, että pajalle olisi tulijoita enemmän, jos tieto tavoittaisi paremmin. Perinteinen markkinointi ei tavoita kaikkia erityisesti niitä, joiden suomenkielen taito ei ole vielä kovin vahva. Lähetymistapa täytyy muuttaa esim. menemällä paikkoihin joissa maahanmuuttaja taustaisia nuoria liikkuu.” (Pajaohjaaja)

Markkinoinnin lisäksi ohjaajat olivat sitä mieltä, että toimintaan voisi sisällyttää vahvemmin suomen kielen opetusta esimerkiksi toimintaan liittyvän sanaston laatimisella. Sanastot ja kirjallinen opetus tukisivat kokonaisvaltaista kielitaidon kehitystä käytännön rinnalla. Lisäksi ohjaajat pitivät vierailuja eri palveluihin sekä lähiympäristöön tärkeänä myös maahanmuuttajataustaisen nuoren kannalta.

Ohjaajien vastauksista esille nousi Taidetyöpajan yhteisöllisyys ja toiminnallisuus sen vahvuutena. Kaikenlainen yhteinen tekeminen rikastuttaa kaikkien elämää; nuoret

sekä ohjaajat voivat oppia toinen toisiltaan ja toistensa kulttuureista. Lisäksi toiminnalliset aktiviteetit esimerkiksi kädentaidot, ruuanlaitto ja liikunta mahdollistavat osallistumisen ilman vahvaa kielitaitoa. Tärkeintä ohjaajien mielestä olisi tarjota mielekäs-tä tekemistä, missä kulttuurit pääsevät aidosti kohtaamaan keskenään.

Ohjaajat näkevät monikulttuurisuuden pajatoiminnassa positiivisena asiana. Sen tuomiksi arvoiksi ohjaajat mainitsivat näkemysten ja maailmankuvan avartumisen, erilaisuuden kohtaamisen, uusiin kulttuureihin ja erilaisiin ihmisiin tutustumisen, avoimuuden, monipuolisuuden sekä elämää rikastava vaikutuksen.

”Opitaan erilaisista kulttuureista, opitaan erilaisuuden ja erilaisten taustojen arvoa ja sitä kautta ehkä jopa maailmankuva avartuu.” (Pajaohjaaja)

Monikulttuurinen toiminta mahdollistaa toisista kulttuureista myönteisten vaikutusten omaksumisen, joita voidaan pitää toimintaa rikastavana voimavarana (Puroaho & Leppänen 2013, 77). Erilaiset kulttuurit toimivat Nuorten Taidetyöpajalla inspiraation luojina ja näkyvät pajojen sisällössä; aktiviteeteissa, menetelmissä ja taiteissa. Monikulttuurisuus ja maahanmuuttajataustaiset nuoret tuovat toimintaan omaa kulttuurillista osaamistaan, josta koko pajayhteisö voi hyötyä.

Kyselyn perusteella sanoisin, että ohjaajat ovat halukkaita monikulttuurisen toiminnan kehittämiseen omalta osaltaan. Vain yksi ohjaajista vastasi, ettei oma aika ja resurssit riitä tähän panostamiseen. Toiminnan kehittämiseksi tulisi varata tarpeeksi työaika eikä se saisi tuntua pakonomaiselta. Ohjaajat toivat esille sitä, että toiminnan kehittämiseksi olisi hyvä perustaa työryhmä tai valita vastuuhenkilöt, jotka veisivät asiaa eteenpäin pitkäjänteisesti koko työyhteisön yhteiseksi voimavaraksi.

7 POHDINTA

Tässä luvussa esittelen edellisessä luvussa käsitellyn aineiston pohjalta syntyneitä johtopäätöksiä sekä vastaan tutkimuksen alussa asettamaani tutkimuskysymykseen. Lisäksi esitän nuorten sekä ohjaajien kehittämisehdotuksien pohjalta omia kehittämisehdotuksia sekä huomioita toiminnan vaikuttavuuden lisäämiselle maahanmuuttajataus-

taisten nuorten kannalta. Toiseksi käsittelen tulosten luotettavuutta sekä yleistettävyyttä. Viimeiseksi pohdin, kuinka tuloksia voidaan hyödyntää niin Nuorten Taidetyöpajalla kuin yleisemmällä tasolla sekä esitän jatkotutkimusehdotuksia.

7.1 Johtopäätökset ja kehittämisehdotukset

Kotoutuminen on pitkä ja monimuotoinen prosessi, johon vaikuttavat vahvasti sekä maahanmuuttajan omat resurssit ja motivaatio että yhteiskunnan ja sen palveluiden tarjoama tuki sekä toimenpiteet kotoutumisen edistämiseksi. Oli mielenkiintoista huomata, että vaikka haastatellut nuoret olivat hyvin eri puolilta maailmaa ja eri taustoin päätyneet Suomeen, haasteet matkalla osaksi suomalaista yhteiskuntaa olivat hyvin samankaltaiset. Haasteina päällimmäiseksi nousivat alkuajan tuen heikkous sekä epäselvyys siitä, miten ja mitä asioita tulisi hoitaa. Huomattavissa oli, etteivät kotoutumisen edistämiseksi olemassa olevat tuet ja toimenpiteet ole aina yksinään riittäviä. Tämän vuoksi muiden palveluiden tarjoajien tuki ja rooli kotoutumisen näkökulmasta korostuu. Monikulttuuristuvassa yhteiskunnassa kotouttaminen ei ole pelkästään varsinaisten kotoutumispalveluiden vastuulla, vaan jokaisen kynnelle kykenevän on osaltaan pyrittävä edistämään kokonaisvaltaista kotoutumista. Myös työpajojen täytyy huomioida lisääntyvä maahanmuutto ja tiedostettava, mitä se vaatii toiminnalta.

Tulokset osoittavat, että Nuorten Taidetyöpajan toiminta on jo sellaisenaan vaikuttavaa maahanmuuttajataustaisten nuorten kotoutumisen kannalta. Työpajoilla ei välttämättä tietoisesti ajatella toiminnan edistävän kotoutumista, mutta niiden päätehtävä, työllistymisen edistäminen, tekee työpajoista loistavan paikan kotoutumisvaiheessa olevalle maahanmuuttajalle. Nuorten kokemusten mukaan pelkästään mielekäs päivittäinen tekeminen vaikuttaa vahvasti kauan kotona viettäneiden maahanmuuttajan viihtyvyyteen sekä itsetuntoon, mikä taas heijastuu vahvasti koko ihmisen elämään. Lisäksi päivittäinen sosiaalisessa ympäristössä oleminen aktivoi nuoria tutustumaan uuteen yhteiskuntaan ja tunne siihen kuuluvuudesta vahvistui. Nuorten haastatteluista kävi vahvasti ilmi turhautuminen tekemättömyyden ja paikallaan olon

vuoksi. Pajajakso oli antanut vaihtoehdon kotona olemiselle ja katkaissut paikallaan olon.

Lisäksi pajajakso nähtiin hyödylliseksi kielitaidon ja sosiaalisten taitojen kehittämässä. Osa nuorista toi vahvasti esille sitä, että koska pajalla pääsee suomalaiseen ympäristöön suomalaisten keskelle, kielitaidon kannalta oppi oli jopa parempaa kuin varsinaisilla kielikursseilla. Sosiaalisten taitojen kannalta pajajakso ja kielitaidon vahvistuminen toivat varmuutta ja rohkeutta lähteä erilaisiin sosiaalisiin tilanteisiin ja lähestyä suomalaisia. Toisaalta pysyvien kontaktien luominen suomalaisiin ei onnistunut, minkä vuoksi sosiaalinen verkosto ei pajajakson myötä laajentunut. Nuoret toivat esille omia näkemyksiään pysyvien suhteiden luomisen vaikeudesta, mutta on vaikea sanoa, mitkä seikat tässä todella ovat takana. Asian selvittäminen vaatisi lisää aineistoa ja tutkintaa asiasta.

Työpajojen päällimmäisenä tarkoituksena on aktivoida nuoria ja sitä kautta vahvistaa heidän mahdollisuuksiaan päästä työelämään tai opiskelemaan. Yleisesti työpajojen vaikuttavuutta mitataan sillä, miten moni nuori on päätenyt työpajan jälkeen hänelle sopivan tavoitteellisen toiminnan pariin. Myös haastatellut nuoret olivat ennen pajajaksoa elämässään tilanteessa, jossa seuraavana vuorossa oli joko työllistyminen tai jatko-opiskelu. Heistä jokainen on tällä hetkellä, pajajakson ollessa takana, töiden tai opiskelun parissa. Osan kohdalla pajajaksolla oli ollut suuri merkitys jatkopolun löytymiseen. Tästä näkökulmasta sanoisin toiminnan olleen vaikuttavaa ja tarkoituksen mukaisesti onnistunutta.

Kuten jo opinnäytetyöni nimestä käy ilmi, pajajakso käynnisti nuorissa ajattelun kohti tulevaisuutta ja aktivoi heitä pohtimaan, mihin seuraavaksi tähdätä. Taidetyöpajan antamaa kokemusta voidaan pitää ponnahduslautana suomalaiseen yhteiskuntaan sekä työelämään. Se ei ehkä yksinään ole riittävä takaamaan kokonaisvaltaista kotoutumista, mutta ensimmäisenä työelämälähtöisenä kokemuksena se antaa hyvät eväät matkalla osaksi suomalaista yhteiskuntaa, kuten yksi nuorista hyvin asian kuvasi.

”There I think that my real journey in Finland started properly.” (Nuori D)

Nuorten kokemusten mukaan pajajaksolla oli pysyvien suhteiden syntymisen lisäksi vähiten vaikutusta identiteetin vahvistumiseen sekä kulttuurin ja tapojen oppimiseen. Näiden asioiden sisäistäminen ja yhteyden löytäminen toimintaan voi olla vaikeaa, jos sitä ei ole tuotu tarpeeksi hyvin esille. Maahanmuuttajataustaisen nuoren osallistuessa pajajaksolle näiden asioiden esille tuominen muun perehdytyksen ohella olisi tärkeää.

Kuten nuorten kehittämisideoista käy ilmi, työpajan monikulttuurisen toiminnan kehittäminen ei vaadi suurta muutosta. Maahanmuuttajat hakeutuvat pajoille samoista syistä kuin ketkä tahansa muutkin eli erilaisten työllistymis- tai kouluttautumiseiden vuoksi. Ja kuten Puroaho ja Leppänen (2013, 18) mainitsevat, valmennuksen periaate ei tämän asiakasryhmän myötä muutu, eivätkä maahanmuuttajat muodosta yhtenäistä joukkoa, joiden kanssa työskennellessä sama malli toimisi aina. Tärkeää on, että kotoutumisnäkökulma ja kotoutumiselle oleelliset tarpeet on tiedostettu sekä huomioitu, kun pajajaksolle osallistuu maahanmuuttajataustainen nuori. Kehittäminen vaatii kuitenkin kotoutumisnäkökulman systemaattista huomiointia päivittäisessä toiminnassa, mikä taas vaatii ohjaajilta ymmärrystä kotoutumiseen liittyvistä tarpeista sekä osa-alueista.

Ohjaajien positiivinen suhtautuminen monikulttuurisuuteen luo edellytykset toiminnan kehittämiseksi. Toiminnan kehittäminen lähtee siitä, että tiedostetaan nykyisen toiminnan vahvuudet sekä kehittämistä vaativat seikat. Työpajoilla on jo paljon osaamista erilaisten nuorten ohjaamisesta, mikä antaa hyvän pohjan myös kulttuurien väliseen työskentelyyn (mt., 76). Mielestäni ensi askel toiminnan kehittämiseksi on, että työyhteisössä lähdetään yhteisesti herättelemään keskustelua aiheesta sekä pohdintaa kotoutumiseen liittyvistä asioista. Lisäksi jokaisen pajaohjaajan olisi hyvä ottaa asiakseen tutustua kotoutumiselle oleellisiin osa-alueisiin sekä pohtia omaa ohjaamistaan kotoutumisen kannalta. Aineistosta esille tulleet erot pajajakson vaikuttavuudesta ohjaajien näkemysten sekä nuorten kokemusten välillä ovat selvä merkki siitä, että ohjaukseen sekä tavoitteiden toteutumiseen tulee kiinnittää lisää huomiota.

Kun pajalle osallistuu maahanmuuttajataustainen nuori, on ohjaajien syytä tutustua nuoren kulttuuriin ja tilanteeseen kokonaisvaltaisesti. Nuoren tullessa haastatteluun, tärkeää olisi käydä seikkaperäisesti läpi hänen tilanteensa ja asiat, mihin hän tarvit-

see kotoutumisessa tukea. Lisäksi pajajakson aikana näitä tarpeita ja tavoitteita tulisi muistaa huomioida ja niistä olisi hyvä nuoren kanssa ajoittain keskustella. Alussa tehty suunnitelma ei siis saisi olla vain lista tavoitteista, joka tehdään pajajakson alussa ja arvioidaan sen lopuksi. Kyseessä tulisi olla koko pajajakson kestävä prosessi, jossa suunnitelmaa seuraa tavoitteiden mukainen valmennus, väliarviointi ja uusien tavoitteiden asettaminen tarvittaessa. (mt., 43.) Haastatteluvaiheessa olisi nuoren kannalta hyvä lisäksi huomioida soveltuuko juuri kyseinen pajajakso parhaiten nuoren tarpeisiin. Suurin osa haastatelluista oli osallistunut kuntouttavaan valmennukseen. Nuoret itse kokivat elämänsä olevan pääosin hallussa, joten olisivat kaivanneet lähempänä työelämää olevaa toimintaa.

Näkisin ohjaajien vastauksista esille nousseen työryhmän perustamisen hyvänä tapana lähteä kehittämään monikulttuurista toimintaa. Työryhmän tulisi koostua ohjaajista, jotka ovat aidosti kiinnostuneita aiheesta. Lisäksi työryhmässä olisi hyvä olla ainakin yksi henkilö, jolla on jo enemmän kokemusta maahanmuuttajien kanssa toimimisesta. Työryhmän tehtäviin kuuluisi työpajan markkinoinnin suuntaaminen maahanmuuttajataustaisille sekä yhteistyöverkostojen laajentaminen ja kontaktien luominen maahanmuuttajien parissa toimivien tahojen kanssa. Lisäksi työryhmä voisi toimia eräänlaisena ohjaajien tukena, kun jokin asia tuntuu vaikealta.

Työryhmä voisi pohtia kaikkien ohjaajien hyödynnettäväksi erilaisia tapoja maahanmuuttajataustaisten nuorten kotoutumisen edistämiseksi päivittäisen pajatoiminnan rinnalle. Toiminta voi sisältää kirjallista ja suullista kielenopetusta; sanastoja, pelejä ja erilaisia harjoituksia. Lisäksi muun kielenopetuksen rinnalle olisi hyvä sisällyttää vahvemmin virallisten asioiden kuten työnhakuun liittyvää sanastoa ja harjoituksia, kuten ansioluettelon ja työhakemuksen laatiminen suomeksi. Kulttuurin oppimisen kannalta toimintaan voisi sisältää esimerkiksi teemapäiviä, joissa käydään läpi suomalaista kulttuuria kokemusten ja tekemisen kautta. Samoin toimintaa voisi olla toisinpäin, eli maahanmuuttajataustaiset nuoret pääsisivät esittelemään omaa kulttuuriaan esimerkiksi ruoanlaiton tai kädentaitojen kautta. Tilanteissa, joissa työpajalla on samanaikaisesti useampi maahanmuuttajataustainen nuori, olisi myös hyvä miettiä voisiko heille järjestää perustoiminnan lisäksi omaa toimintaa, jossa keskitytään kotoutumiselle oleellisiin tarpeisiin.

Nuoret toivat haastatteluissa vahvasti esille, etteivät he saaneet muuton alussa mielestään tarpeeksi tukea virallisten asioiden hoitoon sekä kulttuuriin ja tapojen opetteluun liittyen. Tämän vuoksi näkisin hyödyllisenä eräänlaisen kotoutumisoppaan. Oppaasta tulisi selkeästi löytyä tietoa esimerkiksi kotoutumiseen liittyvistä oikeuksista sekä velvollisuuksista, eri virastoista ja niissä asioinnista, työnhakuun liittyvistä asioista, harrastusmahdollisuuksista, suomalaisesta kulttuurista ja tavoista sekä yleistä tietoa Suomesta ja Jyväskylästä. Jokainen pajajaksolle osallistuva maahanmuuttajataustainen nuori saisi oppaan pajajakson alussa ja voisi tutustua siihen sekä itsenäisesti että yhdessä ohjaajan kanssa. Kotoutumisoppaan voisi laatia joko työryhmä tai jokin ulkoinen taho kuten opinnäytetyön tekijä.

Lisäksi ohjaajien esille tuoma tarve lisäkoulutukselle voisi toimia yhtenä työryhmän tehtävänä. Työryhmä voisi laatia ohjaajia varten lyhyitä koulutuksia eri teemoin; erilaisuuden kohtaaminen, kulttuurien välinen vuorovaikutus, erilaiset kulttuurit, kotoutuminen ja niin edelleen. Koulutuksen ei tarvitse olla virallista opetusta vaan osallistavaa ja keskustelevaa ajatusten vaihtoa. Pääasia, että kotoutumiseen ja kulttuurien väliseen kohtaamiseen liittyviä asioita käytäisiin jollain tapaa yhteisesti läpi.

Toiminnan kehittämiseen voidaan lähteä joko pienin tai suurin panoksin. Monikulttuurinen työote ei ole tekniikka, jonka voi oppia päivässä, vaan se on jatkuvaa oppimista ja uuden omaksumista. Monikulttuurisen ammattitaidon kehittyminen edellyttää tiedonhankinnan lisäksi kokemuksia, kontakteja ja vuorovaikutusta, joiden kautta ymmärrys ja taito kehittyvät. Työryhmän perustamisesta huolimatta, monikulttuurinen työote ja kotoutumisen edistäminen tulisi nähdä koko työpajayhteisön yhteisenä tehtävänä. Se ei se saisi myöskään olla irrallinen, ikäänkuin ylimääräinen osa työtä. Monikulttuurisen työotteen juurtuminen luonnolliseksi osaksi toimintaa vaatii aikaa ja pitkäjänteistä työotteen omaksumista. Ensisijaisesti tärkeintä kuitenkin on, että maahanmuuttajat vastaanotetaan ja osallistetaan toimintaan sekä työyhteisöön siinä missä muutkin nuoret; huomioidaan yksilöinä ja mahdollistetaan tasavertainen osallistuminen.

7.2 Tulosten luotettavuus ja yleistettävyys

Tutkimuksen sekä sillä saavutettujen tulosten luotettavuutta pohtiessa tulee huomioida niiden reliiäbelius sekä validius. Tutkimuksen reliiäbelius tarkoittaa tulosten toistettavuutta eli sen kykyä antaa toistuvia, ei-sattumanvaraisia tuloksia. Tutkimuksen validius tarkoittaa taas tutkimusmenetelmän soveltuvuutta tutkimusta kohtaan eli sen kykyä selvittää juuri sitä, mitä tutkimuksella on tarkoituksena selvittää. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 231.)

Pidän tutkimukselle valitsemiani menetelmiä sopivina tutkimuksen tarkoitukseen ja tavoittelemiini tuloksiin nähden. Haastattelemalla nuoret pääsin heidän kanssaan hyvään kontaktiin ja nuorille mahdollistui oman äänen esille tuominen. Ja vaikka suomi ei ollut nuorten äidinkieli (yhtä nuorta lukuunottamatta) ja osa haastatteluista käytiin englanniksi, en koe tällä olleen juuri vaikutusta vastausten laatuun. Tilanteissa, joissa nuori ymmärsi kysymyksen aluksi väärin, haastattelu menetelmänä antoi mahdollisuuden väärinkäsitysten korjaamiseen. Lisäksi usein nuoren vastattua kertosin vastauksen pääkohdat varmistaakseni, että olin ymmärtänyt oikein. Lisää luotettavuutta tuo se, että nauhoitin haastattelut. Nauhoittaminen jättää tuloksille vähemmän tulkinnanvaraä, sillä vastaukset on tallennettu juuri sellaisena, kuin nuoret itse ne esittivät. Tulosten reliiäbeliuden kannalta nuorten vastauksissa toistuivat usein samat asiat ja kokemukset Nuorten Taidetyöpajasta olivat hyvin yhtäläiset. Lisäksi vertailupohjana käytettyjen tutkimusten tulokset tukivat keräämäni aineistöä.

Tulosten luotettavuuden kannalta on lisäksi huomioitava, että osan kohdalla pajajak-sosta oli jo kerennyt kulua paljon aikaa. En siis voi olla täysin varma siitä, mitkä asiat ja tapahtumat nuorten elämässä ovat vaikuttaneet kotoutumiseen ja kuinka vahvasti. Voi olla, että tulokset ja nuorten tämänhetkiset tilanteet ovat erilaisten sattumien summa, joiden yhteisvaikutuksena nuori on elämässään tässä pisteessä. Myös nuoret toivat haastattelussa esille sen, etteivät täysin osanneet sanoa, mitkä asiat saivat vahvistusta juuri Taidetyöpajan aikana. Pidän tuloksia kuitenkin luotettavina, sillä yhteys Taidetyöpajan antamaan kokemukseen näkyi vastauksissa selvästi.

Myös ohjaajia koskeva kysely sopi menetelmänä tarkoitukseeni mielestäni parhaiten. Tavoitteenani oli saavuttaa jokaisen pajaohjaajan kokemuksia, mielipiteitä ja näkemyksiä, joten toisenlainen tutkimusmenetelmä olisi vienyt liikaa aikaa. Harmikseni jokainen pajaohjaajista ei kuitenkaan vastannut kyselyyn. Voi olla, etteivät vastamatta jättäneet kokeneet aihetta omasta näkökulmastaan tärkeäksi tai heillä ei ollut aiheeseen sanottavaa. Käytin kyselyssä pääasiassa avoimia kysymyksiä, minkä vuoksi kyselyyn vastaaminen vie enemmän aikaa ja vastaaja joutuu pohtimaan asiaa tarkemmin. On mahdollista, että monivalintakysymyksiä käyttämällä vastausprosentti olisi voinut olla suurempi. Koen silti, että avoimet kysymykset sopivat tutkimukseeni parhaiten, sillä halusin antaa mahdollisuuden vastata omin sanoin enkä arvella etukäteen mahdollisia vastausvaihtoehtoja. Myös ohjaajien näkemykset ja kokemukset tukivat toisiaan tuloksissa, joitain eroavaisuuksia lukuunottamatta. Ohjaajien kokemukset koostuvat eri ympäristöistä ja erilaisten ihmisten kanssa toimimisesta, jolloin vastauksiin vaikuttaa paljolti yksilölliset seikat.

Tulosten yleistettävyyden kannalta on huomioitava, että otanta on pieni ja koskee vain yhden työpajan toimintaa. Kvalitatiivisen tutkimuksen tulokset selvittävät vain tietyn ja tarkoin valitun kohderyhmän kokemuksia eivätkä ole yleistettävissä. Tulosten pohjalta pystytään kuitenkin pohtimaan niiden soveltuvuutta muihin vastaaviin tapauksiin, jolloin hyöty voi olla laajempi. (Hakala 2015, 20.) Uskon, että tulokset antavat hyvän kuva siitä, miten työpajatoiminta tukee kotoutumista myös yleisemmällä tasolla. Tätä tukee esimerkiksi nuorten hyvin yhtäläiset vastaukset.

7.3 Tulosten hyödynnettävyys ja jatkotutkimusehdotukset

Lisääntyvän maahanmuuton myötä maahanmuuttajien määrä myös työpajoilla mahdollisesti kasvaa, jolloin kotoutumisen näkökulman huomioonoton tärkeys korostuu. Nuorten Taidetyöpajalla opinnäytetyötä ja sen tuloksia voidaan hyödyntää päivittäisessä pajatoiminnassa ja pajojen sisältöjen suunnittelussa, kun pajajaksolle osallistuu maahanmuuttajataustainen nuori. Opinnäytetyön kautta ohjaajat sekä koko työyhteistö saavat tietoa siitä, miten hyödylliseksi nuoret kokivat nykyisen toiminnan kotoutumisen kannalta sekä, mitkä asiat kaipaavat lisää huomiota. Lisäksi huomattavissa olleet erot ohjaajien näkemysten ja nuorten kokemusten välillä antavat aihetta

pohtia toiminnan vaikuttavuutta sekä tavoitteiden toteutumista käytännössä. Opin- näytetyö herättelee ohjaajia pohtimaan toimintaa maahanmuuttajataustaisten nuorten kannalta sekä antaa tietoa kotoutumiselle oleellisista osa-alueista ja tarpeista, jolloin niiden huomiointi päivittäisessä toiminnassa helpottuu.

Kehittämisehdotukset antavat suuntaa sille, miten kotoutumisnäkökulmaa voisi toiminnassa lähteä lähestymään niin, että pienellä panoksella voidaan saada aikaan iso muutos toiminnan vaikuttavuuteen. Jokaiselle pajaohjaajalle jää vastuu siitä, miten vahvasti huomioi kotoutumisnäkökulmaa ja kuinka hyödyntää opinnäytetyöstä saatua tietoa omassa ohjauksessaan. Tuloksia voidaan hyödyntää myös pohjana monikulttuurisen toiminnan kehittämisryhmälle, mikäli sellainen Taidetyöpajalle muodostetaan.

Lisäksi laajemmin opinnäytetyöstä voivat hyötyä toiset työpajat sekä erilaiset maahanmuuttajien kanssa työtä tekevät tahot. Se antaa kuvan siitä, miten erilaiset toimijat joutuvat miettimään oman toimintansa sopivuutta ja vaikuttavuutta maahanmuuttajataustaisen nuorten kannalta. Lisäksi se antaa erilaista ohjaustyötä tekeville tietoa siitä, mitä maahanmuuttajataustaisten nuorten ohjauksessa olisi hyvä huomioida, jotta ohjaus tukisi kokonaisvaltaista kotoutumista.

Nuorten haastatteluista esille noussut tieto siitä, ettei pajajakson aikana syntynyt yhtäkään pysyvää kontaktia suomalaisnuoriin herätti kiinnostukseni. Onko tosiaan niin, että pysyvien suhteiden luomisen esteenä on yhteisen kielen puuttuminen ja eroavat elämäntilanteet? Voisiko taustalla olla jotain muutakin? Voisivatko ohjaajat omalla toiminnallaan vaikuttaa vahvemmin suhteiden syntymiseen? Jatkoa ajatellen hyödyllistä olisi selvittää suomalaisnuorten näkökulmaa aiheesta; miten suomalaisnuoret kokevat maahanmuuttajataustaisen nuoren osallistumisen pajalle ja mikä heidän näkökulmastaan on vuorovaikutuksen syntymisessä olennaista. Tutkimuksessa olisi hyvä huomioida se, onko suhteiden luominen suomalaisnuorten välillä yhtä haasteellista vai koskeeko se vain maahanmuuttajataustaisten ja suomalaisnuorten välistä vuorovaikutusta.

Toinen asia, johon pajajaksolla ei näyttänyt olevan suurta vaikutusta on identiteetin muodostaminen ja vahvistuminen. Myös tämä luo aiheen jatkotutkimukselle. Miten

identiteettiä käytännössä Taidetyöpajalla pyritään vahvistamaan ja millaista vaikutusta toiminnalla on? Aihetta olisi mahdollista tarkastella sekä suomalaisnuorten että maahanmuuttajataustaisten nuorten näkökulmasta.

8 ARVIOINTI

Nuorten Taidetyöpajalla on jo pitkään puhuttu siitä, että monikulttuurista toimintaa tulisi painottaa perustoiminnan rinnalla enemmän. Ennen opinnäytetyön aloittamista, keskustellessani Taidetyöpajan johtajan, Jorma Niemisen, kanssa opinnäytetyön aiheeksi ensimmäiseksi nousi toiminnan kehittäminen monikulttuurisuuden sekä maahanmuuttajataustaisten nuorten kannalta. Taidetyöpajalla olen jo tuttu kasvo, mikä antoi omalle kiinnostukselleni sijaa tutkimuksen aihetta asetettaessa. Minulle ei kuitenkaan annettu suoraan selvää rajausta aiheeseen, vaan sain hyvin vapaat kädet työn suunnitteluun. Koin parhaaksi lähestyä kehittämistä selvittämällä ensin nykyisen toiminnan vaikuttavuutta nuorten kautta. Mielestäni lähestymistapa oli sopiva ja onnistunut, sillä nuorten kokemukset kertovat parhaiten toiminnan hyödyllisyydestä, tarpeellisuudesta sekä kehittämistä vaativista asioista.

Opinnäytetyöprosessi lähti hyvin käyntiin saatuaani aiheen sekä haastateltavat selville tutkimustani varten. Aina kirjoittaminen ei kuitenkaan ollut mutkatonta. Hyvä ennakkotuntemus Taidetyöpajan toiminnasta sekä henkilökohtainen kiinnostus monikulttuurista toimintaa kohtaan helpotti työn suunnittelua ja toteutusta, mutta saattoi luoda tietynlaista subjektiivisuutta kirjoittamiseen. Pyrin työssäni olemaan mahdollisimman objektiivinen vaikka omien mielipiteiden esille tuominen oli paikoin haasteellista. Myös opinnäytetyöni aihe osoittautui haastavaksi sen laajuuden vuoksi. Teoriapohjan rajaus oli haasteellista, sillä kotoutuminen sisältää paljon erilaisia näkökulmia ja teorioita, jonka kautta aihetta voi tarkastella. Opinnäytetyöni käsitteli kotoutumisen kaikkia osa-alueita, jolloin yhteen osa-alueeseen ei ollut mahdollista keskittyä syvemmin. Toisaalta taas, vain yhden tai kahden osa-alueen tarkastelusta kokonaisvaltaisen kuvan saaminen olisi kärsinyt. Lisäksi ohjaajien ottaminen mukaan tutkimukseen laajenti työtä entisestään. Ohjaajien näkemysten esille tuominen osoittautui kuitenkin olennaiseksi toiminnan kehittämisen kannalta.

Lisää haastetta toi aiheesta tehtyjen aiempien tutkimusten vähyys. Kotoutumista yleisesti on tutkittu paljon ja eri näkökulmista, mutta työpajakontekstissa hyvin vähän ja melko pintapuolisesti. Onnistuin löytämään kaksi samasta aiheesta tehtyä opinnäytetyötä, joita käytin vertailupohjana keräämälleni aineistolle. Tutkimusten olemassaolon vähyys tuo kuitenkin lisää merkitystä omalle työlleni, sillä pidän aihetta tärkeänä erityisesti lisääntyvän maahanmuuton vuoksi.

Mielestäni onnistuin saamaan kokonaisvaltaisen kuvan Taidetyöpajan vahvuuksista maahanmuuttajataustaisten nuorten kotoutumisen edistäjänä sekä huomioimaan kehittämistä vaativat asiat. Toiminnan kehittämiseen olisin voinut keskittyä lisää luomalla erilaisia toimintamalleja työpajan ohjaajien käytettäväksi, mutta tämä olisi vienyt liikaa painoarvoa työn pääosassa olleista nuorten kokemuksista. Uskon, että opinnäytetyön tulosten sekä kehittämissuositusten kautta ohjaajien on helpompaa lähteä tulevaisuudessa suunnittelemaan toimintaa ja ohjausta maahanmuuttajataustaisen nuorten kannalta.

Ennen kaikkea opin itse paljon uutta työtä tehdessä ja koen ammatillisuuteni erityisesti monikulttuurisen työn saralla kasvaneen. Oli erittäin mielenkiintoista ja antoisaa päästä kuulemaan näiden nuorten kokemuksia. Haastattelutilanteet olivat rentoja ja nuoret kertoivat hyvin avoimesti kokemuksistaan. Opinnäytetyön myötä kiinnostus monikulttuurisesta työstä kasvoi entisestään ja toivon, että tämä oli vain ensikosketus monikulttuurisen toiminnan kehittämiseen omalla urallani.

LÄHTEET

- Berry John W. 2005. Acculturation: Living successfully in two cultures. *International Journal of Intercultural Relations* 29 679-712. Ontario: Psychology Department, Queen's University. Viitattu 3.11.2015
<http://isites.harvard.edu/fs/docs/icb.topic551691.files/Berry.pdf>
- Finlex 2015. Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386. Viitattu 2.11.2015.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386#L2P12>
- Forsander, Annika 2001. Etnisten ryhmien kohtaaminen. Teoksessa Forsander, Annika & Ekholm, Elina & Hautaniemi, Petri & Ali, Abdullahi & Alitolppa-Niitamo, Anne & Kyntäjä, Eve & Quoc Cuong, Nguyen (toim.) *Monietnisyyttä, yhteiskunta ja työ*. Helsinki: Palmenia, 32-56.
- Forsander, Annika & Ekholm, Elina 2001. Maahanmuuttajat ja työ. Teoksessa Forsander, Annika & Ekholm, Elina & Hautaniemi, Petri & Ali, Abdullahi & Alitolppa-Niitamo, Anne & Kyntäjä, Eve & Quoc Cuong, Nguyen (toim.) *Monietnisyyttä, yhteiskunta ja työ*. Helsinki: Palmenia, 57-82.
- Hakala, Juha T. 2015. Toimivan tutkimusmenetelmän löytäminen. Teoksessa Valli, Raine & Aaltola, Juhani (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. Jyväskylä: PS-Kustannus, 14-26.
- Hautaniemi, Petri 2001. Etnisyys ja kulttuuri. Teoksessa Forsander, Annika & Ekholm, Elina & Hautaniemi, Petri & Ali, Abdullahi & Alitolppa-Niitamo, Anne & Kyntäjä, Eve & Quoc Cuong, Nguyen (toim.) *Monietnisyyttä, yhteiskunta ja työ*. Helsinki: Palmenia, 11-30.
- Heikkinen, Hannu 2005. *Draamakasvatus- opetusta, taidetta, tutkimista!* Jyväskylä: Minerva
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. *Tutki ja kirjoita*. 13–14., osittain uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. *Tutki ja kirjoita*. 15., uudistettu painos. Helsinki: Tammi
- International Organization for Migration (IOM) 2015. Mitä siirtolaisuus on? Avainkäsitteitä. Viitattu 21.9.2015
http://www.iom.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=144&Itemid=139
- Kautto, Tuija & Lehtipää, Kirsi 2014. *Mikä ihmeen Taidetyöpaja?* Jyväskylä
- Korhonen, Vesa 2013. Haasteena monikulttuuriset ohjaustilanteet- sosiokulttuurisen oppimisen ja kulttuurien välisen viestinnän näkökulmia. Teoksessa Korhonen, Vesa & Puukari, Sauli (toim.) *Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö*. Jyväskylä: PS- kustannus, 56-76.
- Kurvinen, Minna 2012. Maahanmuuttajanaisten kotoutuminen ja työllistymisen tukeminen Mikolon käsityöpajassa Mikkelissä. Mikkelin ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelman opinnäytetyö. Viitattu 20.11.2015
http://theseus.fi/bitstream/handle/10024/45331/Minna_Kurvinen.pdf?sequence=1

- Kyntäjä, Eve 2011. Tyypillinen maahanmuuttaja. Viitattu 22.11.2015
<http://uusikulma.blogspot.fi/2011/02/tyypillinen-maahanmuuttaja.html>
- Liebkind, Karmela & Mannila, Simo & Jasinskaja-Lahti, Inga & Jaakkola, Magdalena & Kyntäjä, Eve & Reuter, Anni 2004. Venäläinen, virolainen, suomalainen. Kolmen maahanmuuttajaryhmän kotoutuminen Suomeen. Helsinki: Gaudeamus
- Maahanmuuttovirasto 2014. Maahanmuuttoviraston myöntämät ensimmäiset oleskeluluvat hakuperusteittain vuonna 2014. Viitattu 19.9.2015
http://www.migri.fi/download/57700_2014_tilastograafit.pdf?125ce9b7b8a7d288
- Martikainen, Tuomas & Tiilikainen, Marja (toim.) 2008. Maahanmuuttajanaiset: Kotoutuminen, perhe ja työ. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja, D 46/2007. 2. muuttamaton painos. Helsinki: Väestöliitto
- Matinheikki-Kokko, Kaija 1994. Suomen pakolaisvastaanotto- periaatteet ja käytäntö. Teoksessa Liebkind, Karmela (toim.) Maahanmuuttajat. Kulttuurien kohtaaminen Suomessa. Helsinki: Gaudeamus, 82-127.
- Miettinen, Anneli & Säävälä, Minna 2015. Maahanmuuton perusteet. Väestöliitto/ Väestöntutkimuslaitos. Viitattu 21.9.2015
http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja-ja-linkkeja/tilastotietoa/maahanmuuttajat/maahanmuuton-perusteet/
- Miettinen, Anneli 2015a. Maahanmuuttajat ikäryhmittäin. Väestöliitto/ Väestöntutkimuslaitos. (Päivittäjä?) Viitattu 21.9.2015
http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja-ja-linkkeja/tilastotietoa/maahanmuuttajat/maahanmuuttajat-ikaryhmittain/
- Miettinen, Anneli 2015b. Maahanmuuttajien määrä. Väestöliitto/ Väestöntutkimuslaitos. (Päivittäjä?) Viitattu 19.9.2015
http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja-ja-linkkeja/tilastotietoa/maahanmuuttajat/maahanmuuttajien-maara/
- Nuorten Taidetyöpaja 2015. Toiminta. Viitattu 2.10.2015
http://www3.jkl.fi/blogit/taidetyopaja/?page_id=32
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2015. Nuorten Työpajat. Viitattu 21.10.2015
http://www.minedu.fi/OPM/Nuoriso/nuorisotyoen_kohteet_ja_rahoitus/tyoepajat/index.html?lang=fi
- Puroaho, Petri & Leppänen, Jenni 2013. Maahanmuuttajien valmennus työpajoilla-opaskirja. Helsinki: Valtakunnallinen Työpajayhdistys ry
- Raitio, Taru 2013. Luottamuksen rakentuminen työpajalla. Mikkelin ammattikorkeakoulu. Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelman opinnäytetyö. Viitattu 19.11.2015
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/51555/raitio_taru.pdf..pdf?sequence=1
- Ranta, Svetlana 2015. Ennakkoluuloja on vaikea kitkeä. Viitattu 22.11.2015
<http://www.esaimaa.fi/Mielipide---Kolum-nit/2015/11/09/Ennakkoluuloja%20on%20vaikea%20kitke%C3%A4/2015119817865/67>
- Rantapelkonen, Sauli 2010. Työpajatoiminta osana maahanmuuttajanuorten kotoutumista. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelman opin-

näytetyö. Viitattu 12.11.2015

<http://theseus.fi/bitstream/handle/10024/23413/Rantapelkonen%20Sauli.pdf?sequence=1>

Räty, Minttu 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Tampere: Tammi

Saarela- Kinnunen, Maria & Eskola, Jari 2015. Tapaus ja tutkimus= Tapaustutkimus? Teoksessa Valli, Raine & Aaltola, Juhani (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-Kustannus, 180-190.

Seppälä, Anne 2015. Monikulttuurisen oppimisryhmän heikot ja kehittyvät vuorovaikutussuhteet maahanmuuttajien sopeutumisen tukena. Tampereen yliopisto. Puheviestinnän pro-gradu tutkielma. Viitattu 13.11.2015
<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/97458/GRADU-1434981182.pdf?sequence=1>

Sisäministeriö 2015. Turvapaikanhakijoiden määrä kasvaa nopeasti. Viitattu 21.9.2015 <http://www.intermin.fi/fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat>

Sjöblom-Immala, Heli 2012. Työtä, palveluja ja luonnonläheisyyttä. Maahanmuuttajien Suomen sisäiset muutot, asumistoiveet ja kotoutuminen 2000- luvulla. Siirtolaisinstituutin tutkimuksia A 40. Turku: Siirtolaisinstituutti

Suokonautio, Jaana 2008. Palapelin palat paikoilleen. Maahanmuuttajien kokemuksia kotoutumiskoulutuksesta ja ehdotuksia sen kehittämiseksi. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö, Euroopan sosiaalirahasto

Suomen Kuntaliitto 1996. Työpajatoiminta kunnissa. Helsinki: Suomen kuntaliitto

Tilastokeskus 2015. Väestö. Ulkomaiden kansalaiset. Viitattu 19.9.2015
http://tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html#ulkomaidenkansalaiset

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2006. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 1.-4. painos. Jyväskylä: Tammi

Työ- ja elinkeinoministeriö 2011. Välityömarkkinat. Viitattu 21.11.2015
http://www.tem.fi/tyo/tyovoiman_saatavuus/valityomarkkinat

Työ- ja elinkeinoministeriö 2013. Tiedotteet 2013. Raportti: Maahanmuuttaja kotoutuu ajan myötä. Viitattu 20.10.2015
https://www.tem.fi/ajankohtaista/tiedotteet/tiedotearkisto/vuosi_2013?113256_m=112186

Työ- ja elinkeinoministeriö 2014a. Kotouttamisen hallinto ja toimijat. Viitattu 22.9.2015
http://www.tem.fi/tyo/maahanmuuttajien_kotouttaminen/kotouttamisen_hallinto_ja_toimijat

Työ- ja elinkeinoministeriö 2014a. Kotouttamispalvelut. Viitattu 22.9.2015
http://www.tem.fi/tyo/maahanmuuttajien_kotouttaminen/kotouttamispalvelut

Työ- ja elinkeinoministeriön palvelu 2015. Kotoutumisen kaksisuuntaisuus. Viitattu 22.9.2015
http://www.kotouttaminen.fi/kotouttaminen/kotouttaminen/kotouttamistyon_tustaa/kotouttamistyon_periaatteet/kotoutumisen_kaksisuuntaisuus

Työpajatieto 2015a. Mikä on työpaja? Viitattu 21.10.2015
http://www.tyopajatieto.fi/tyopajatieto/mika_on_tyopaja/

- Työpajatieto 2015b. Miten työpajalle pääsee? Viitattu 21.10.2015
http://www.tyopajatieto.fi/tyopajatieto/miten_tyopajalle_paasee/
- Työterveyslaitos 2010. Integroitumista edistävät ja estävät tekijät. Viitattu 3.11.2015
http://www.ttl.fi/fi/muuttuva_tyolama/maahanmuuttajat_ja_tyo/integroituminen_tyo_hon_ja_tyopaikalla/integroitumista_estavat_ja_edistavat_tekijat/sivut/default.aspx
- Valtakunnallinen Työpajayhdistys 2015a. Historiaa. Viitattu 16.9.2015
<http://www.tpy.fi/tyopajatoiminta-suomessa/historiaa/>
- Valtakunnallinen Työpajayhdistys 2015b. Työpajatoiminnan volyymit. Viitattu 17.9.2015
<http://www.tpy.fi/tyopajatoiminta-suomessa/tyopajatoiminnan-volyymit/>
- Valtakunnallinen Työpajayhdistys 2015c. Työpajatoiminta. Viitattu 16.9.2015
<http://www.tpy.fi/tyopajatoiminta-suomessa/tyopajatoiminta/>
- Vartiainen-Ora, Päivi 2005. Monikulttuurisuus työelämässä. Työväen Sivistysliitto TSL
- Westman, Maija-Liisa 2007. Ensi-illan ihme. Nuorten Taidetyöpaja 2001-2007. Jyväskylä

LIITTEET

Liite 1.

Nuorten Haastattelu

Taustatiedot

1. Kansallisuus
2. Ikä + sukupuoli
3. Koulutus (kotimaassa)
4. Suomeen tulovuosi
5. pajalla olo vuosi

Teema 1. Aika ennen pajajaksoa

Tarkentavat kysymykset:

- Mikä sai sinut muuttamaan Suomeen?
- Miltä Suomeen muutto tuntui?
- Saitko mielestäsi tarpeeksi tukea kotoutumiseen heti alussa?
- Koitko kotoutumisen vaikeana?
- Mikä oli kaikista vaikeinta? Mihin olisit tarvinnut enemmän tukea?
- Millainen tilanteesi oli ennen pajajaksoa?
- Mistä kuudit Nuorten Taidetyöpajasta?
- Mikä sai sinut hakeutumaan pajajaksolle?
- Mitä odotuksia sinulla oli pajajaksoa kohtaan?
- Mihin toivoit jakson vaikuttavan ja antavan tukea?

Teema 2. Pajajakso

Tarkentavat kysymykset:

- Millaista pajalle tulo oli? tunsitko itsesi tervetulleeksi?
- Pääsitkö mielestäsi hyvin ryhmään mukaan?
- Koitko rasismia/ennakkoluuloja muilta nuorilta?
- Oliko pajalla toisia maahanmuuttajataustaisia nuoria?
- Kaipasitko muita maahanmuuttajia?
- Mistä pidit eniten? Mistä vähiten?
- Oliko jokin sinulle erityisen vaikeaa?
- Saitko riittävästi ohjausta ja apua tarvittaessa?
- Oliko ohjaus mielestäsi hyvää?
- Oliko jakson pituus mielestäsi sopiva?

Teema 3. Pajajakson vaikutukset kotoutumiseen

Kognitiivinen kotoutuminen (kieli, kulttuuri, tavat..)

- Oliko pajajaksosta hyötyä kielitaidon parantamisessa?
- Tuliko jakson aikana tilanteita, joissa oli vaikeaa ymmärtää toisen toimintaa? Miten tilanteesta selvittiin/Mitä se opetti?
- Huomasitko suuria eroja omien toimintatapojen sekä suomalaisten välillä?
- Auttoiko se ymmärtämään paremmin suomalaista kulttuuria ja tapoja? (työelämässä, vapaa-ajalla, roolit)
- Opitko uutta suomalaisesta kulttuurista ja tavoista?

Sosiaalinen kotoutuminen (kontaktit, verkostot..)

- Onko sosiaalinen verkosto laajentunut työpajan ansiosta? Toiko pajajakso uusia kontakteja/kavereita? (suomalaisia/ muita maahanmuuttajia)
- Oliko pajajaksosta hyötyä sosiaalisten taitojen kehittämisessä?
- Antoiko pajajakso rohkeutta lähestyä suomalaisia?

Rakenteellinen kotoutuminen (töihin, kouluun pääsy..)

- Opettiko pajajakso uutta tietoa ja/tai taitoa, joista voi olla hyötyä tulevaisuudessa (työelämään/kouluun pääsy)?
- Oliko pajajaksolla vaikutusta työelämään/opiskelemaan pääsystä? (jos on työelämässä tai koulussa)
- Antoiko suunnitelmia tulevaisuuden varalle?

Identiteettinen kotoutuminen (minäkuvan/identiteetin rakentuminen..)

- Vahvistuiko minäkuva (identiteetti) pajajakson ansiosta?
- Vahvistuiko itsetunto ja rohkeus?
- Antoiko pajajakso uutta suuntaa elämälle?
- Tunnetko pajajakson ansiosta paremmin olevasi osa suomalaista yhteiskuntaa?
- Vaikuttiko pajajakso viihtyvyyteesi Suomessa?

Teema 4. Toiminnan kehittäminen

- Vastasiko pajajakso odotuksiasi?
- Olisiko toiminnassa jotain kehittämistä? Miten toiminta vastaisi tarpeisiin paremmin?
- Olisiko ohjauksessa kehittämistä?
- Olisiko pajojen sisällössä kehittämistä? (uusia aktiviteetteja, taitoja ym..)
- Onko toiminta mielestäsi tarpeellista ja hyödyllistä?
- Minkälaista toimintaa ja tukea maahanmuuttajana tarvitsisit?
- muita kehitysideoita?
- Suosittelisitko muille?

Liite 2.

Kysely pajaohjaajille

Maahanmuuttajataustaiset nuoret pajalla

Oma kokemus

1. Onko sinulla kokemusta maahanmuuttajataustaisen nuoren ohjaamisesta? *

- kyllä, pajalta
- kyllä, jostain muualta
- kyllä, useammasta paikasta
- ei mistään

Jos vastasit edelliseen kysymykseen ei mistään, voit jättää vastaamatta kysymyksiin 2-5.

2. Näkyikö monikulttuurisuus eli nuoren maahanmuuttajatausta nuorta ohjatessasi? Miten?

3. Miten ohjaus sujui? Koitko haasteita?

4. Miten vuorovaikutus pajalaisten (maahanmuuttajien ja suomalaisten) kesken sujui? Miten ohjaajana edistit tai puutuit vuorovaikutukseen?

5. Huomioitiinko toiminnassa ja nuorelle asetetuissa tavoitteissa kotoutumisnäkökulma?

Kokonaisvaltaisessa kotoutumisessa tulee ottaa huomioon kaikki elämän eri osa-alueet. Kysymyksessä voit huomioida/pohtia esim näitä asioita: valtakulttuurin ja tapojen omaksuminen omaa kulttuuriaan säilyttäen, kielen oppiminen, oman uuden identiteetin ja minäkuvan hahmoittaminen ja hyväksyminen kahden (tai useamman) kulttuurin keskellä, uusien kontaktien ja verkostojen muodostaminen sekä osaksi yhteiskuntaa tuleminen esim. työn tai opiskelun kautta.

Omat tarpeet

6. Olisitko valmis ottamaan maahanmuuttajataustaisen nuoren vetämällesi pajalle? *

- Kyllä, ehdottomasti!
- Kyllä, jos saisin lisää tietoa/taitoa siihen
- en osaa sanoa
- en, koska..

7. Oletko saanut saanut koulutusta maahanmuuttajataustaisen nuoren kanssa työskentelyyn? Koetko tarvetta lisä koulutukseen? Millaiseen? *

Huomioiminen ja kehittäminen

8. Onko monikulttuurisuus huomioitu riittävästi pajan toiminnassa vai tulisiko maahanmuuttajataustaiset nuoret mielestäsi huomioida paremmin? Miten? Miksi? *

Voit pohtia asiaa esim. ohjauksen, pajojen sisältöjen sekä markkinoinnin kannalta.

9. Tiedätkö, onko pajalla jo olemassa/suunniteltu maahanmuuttajataustaisille suunnattuja aktiviteetteja?

Jos on, niin millaisia? *

10. Millaisten aktiviteettien uskot olevan hyödyllisiä kotoutumisessa? Millaista toimintaa itse haluaisit tarjota maahanmuuttajataustaiselle nuorelle? *

11. Miten näet työpajatoiminnan tukevan koutoutumista? *

12. Olisitko valmis kehittämään monikulttuurista toimintaa pajalla? Millä panoksella? *

13. Mitä arvoa monikulttuurisuus mielestäsi tuo pajatoiminnalle? *

Kiitos vastauksestanne!

Liite 3.

Saatekirje kyselystä pajaohjaajille

Hei pajaohjaaja!

Teen opinnäytetyötä, jonka tarkoituksena on selvittää, miten Nuorten Taidetyöpajan toiminta on vastannut maahanmuuttajataustaisten nuorten kotoutumiseen liittyviin tarpeisiin eli voisiko toiminta tukea kotoutumista. Lisäksi tavoitteena on ottaa selvää, miten maahanmuuttajataustaisia nuoria tulisi toiminnassa huomioida ja kuinka toimintaa voisi kehittää heidän kannaltaan esimerkiksi pajojen sisältöön ja ohjaukseen liittyen.

Haastattelen opinnäytetyötäni varten viittä pajajaksolla ollutta maahanmuuttajataustaista nuorta. Nuorten lisäksi haluan saada myös teidän äänenne ja näkökulmanne kuuluviin aiheesta. Toiveena olisi, että saisin kuulla jokaisen pajaohjaajana toimivan kokemuksia, mielipiteitä, tarpeita, toiveita ja ideoita. Ei myöskään haittaa vaikket olisi päässyt maahanmuuttajataustaisia nuoria vielä pajalla ohjaamaan, sillä mielipiteitä ja ideoita otetaan vastaan kaikilta. Kysely toteutetaan anonyymisti. Vastaaminen voi viedä hieman aikaa, mutta toivon silti paneutumista vastauksiin, jotta saadaan hyvää ja hyödyllistä materiaalia kasaan, josta toivottavasti on teillekin hyötyä.

Tässä on linkki kyselyyn, joten eikun vastaamaan!

<https://www.webropolsurveys.com/S/8C06956930AF4346.par>

Kiitos jo etukäteen!